
Manuel Garriga: retrat intermitent

Jaume Valls i Vila, periodista

La lluita per guanyar la llibertat en la dictadura del general Franco i la transició política a la democràcia va tenir uns protagonistes sorgits de la societat sabadellenca, la memòria dels quals convé rescabalar de l'oblit.

Les seves vivències, negligint còmodes posicions de situació personal, ens permeten conèixer millor el pregon canvi social desenvolupat a Sabadell i a Catalunya, gestat des de la meitat del segle XX i que tingué la seva eclosió a dècada dels anys setanta d'aquell segle.

Ara, en encetar el segle XXI, és bo recollir i donar a conèixer el testimoni d'aquelles vivències.

Sant Llorenç Savall, desembre de 2001

Pròleg: Una aproximació a Manuel Garriga

Manuel Garriga conserva una envergadura envejable, és alt i poderós, ofereix un rostre prematurament envellit, amb els solcs de les arrugues ben marcades al front. És una fesomia que inspira confiança, seguretat en ell mateix, que delata sinceritat i expressa una gran humanitat. El blau dels seus ulls, de mirada franca, és emmarcat per unes grans bosses de qui ha observat i viscut a cor què vols.

Manuel Garriga ha estat sempre un pioner, un home llegit i viatjat, intel·ligent i preocupat per allò que passava, o no passava, a l'entorn social. Sempre, sense deixar de tocar de peus a terra, ha anat uns passos per davant dels seus companys. Com va dir-me un dia l'amic Felip, en Manuel ha estat un bulldòzer que ha desbrossat el bosc obrint camins perquè altres hi poguessin transitar, ja trillats, amb comoditat. També és veritat que després, no s'ha preocupat de consolidar-los, deixant rere seu un solc de mediocres que li guardessin el camp i li fessin la gara-gara, o bé aferrant-se en un lloc acomodat. Quan s'ha avorrit en les coses que duia entre mans, ha fet mutis pel foro, les ha deixat.

Per això en la lluita política fou un capdavanter en l'època de la resistència, quan es necessitava coratge i valentia per guanyar la llibertat i, amb tot el seu pedigrí, fracassà a l'hora dels càrrecs, d'estirar el coll per sortir a la foto, dels copets a l'esquena, del dit políticament correcte, de la situació.

En Manuel ha exercit sempre d'inconformista, d'iconoclasta, de combatent per causes filosòfiques, rigorosament ètiques i morals, tant en l'àmbit personal com en el professional.

És un home valent i sincer de cap a peus. No li han agradat mai els dobles llenguatges, les mitges veritats o mentides, la dosi d'hipocresia necessària per quedar bé i escalar en aquest món competitiu. Quan ha practicat l'escalada ha estat a la muntanya, allà on la persona s'enfronta amb les dificultats de l'orografia i la llei de la gravetat, amb la solitària recompensa d'haver fet un cim. Sempre ha tingut la qualitat de donar confiança a les persones del seu entorn –familiar, amical, polític, professional–, sense tractar d'apadrinar-les o sobreprotegir-les, una confiança que manta vegades li ha estat traïda o, en el millor dels casos, poc valorada. Fins i tot en relacions de parella ha estat així, generós al límit.

En general Manuel Garriga ha estat una personalitat poc o mal compresa, titllada d'excèntrica, bon vivant o somnia-truites, una personalitat que ha generat al seu entorn adhesions o refusos radicals, mai a mitges tinctes: blanc o negre, sense matisos.

De fet, una persona com en Manuel és perillosa. Un home que sap asseure's a la taula més sofisticada exhibint uns coneixements i un autodomini fora de sèrie i, al cap de poques hores, estar fent llenya o destripant

terrossos amb el xapo a la vall d'Horta, és un ésser diferent, i, per tant, sospitós per aquells i aquelles que mai no gosen.

Tot i que, a ulls de molta gent, en Manuel ha estat políticament incorrecte, la seva actitud cívica, extraordinàriament honesta, és la que l'ha separat d'alguns contubernis.

Ell és un socialista amb majúscules, de cap a peus. És a dir, un apassionat de la llibertat per damunt de tot i que, per tant, estima la vida i el compromís per la justícia social i econòmica. El seu error, si és que es pot considerar així, fou creure que tothom actuaria amb la mateixa lleialtat i amb la mateixa confiança que ell els oferí de forma generosa.

Permeteu-me una anècdota personal. Quan el vaig conèixer en una d'aquelles reunions clandestines del cercle de Convergència Socialista celebrada a casa seva, em va captivar, sobretot, el fet que una persona de la "intel·ligència" local, un home madur alt i ben plantat, ens cuinés una excel·lent col-i-flor amb beixamel, amb el davantal posat i sense perdre el fil de la reunió que presidia. O que aquell mateix dia em deixés un llibre de Pere Foix, Apòstols i mercaders, un títol que m'ajuda a tancar aquest proemi, puix que en Manuel Garriga és de la corda dels apòstols, als antípodes de les cuites dels mercaders.

Del treball i el mètode

Aquest article que teniu a les mans ha estat el fruit d'un seguit de converses mantingudes a la casa d'en Garriga, repenjada al vessant de la vall d'Horta, a Sant Llorenç Savall, en el decurs del període entre el xafogós estiu i el desembre congelat de l'any 2001.

Com a periodista i com a ciutadà que residí més de mig segle al meu Sabadell natal, considerava interessant fer memòria i recollir l'opinió d'una de les personalitats polítiques sabadellenques capdavantera en la lluita antifranquista i fonament del Partit dels Socialistes de Catalunya.

El veïnatge entre el cim de la Comagrossa on ara resideixo i la casa d'en Manuel era també un al·licient poderós, i més, quan observava un cert decandiment físic, per raó d'allò que ell anomena "les meves xacres", la malaltia que l'anava corsecant.

Vet aquí que li vaig plantejar la iniciativa de descabdellar els fils de la memòria bo i rememorant "records inútils i velles passions", com a ell li agrada de dir, parafrasejant una estrofa d'en Raimon.

Va mostrar de seguida la seva conformitat, i ens posàrem mans a l'obra. Més que una entrevista clàssica, de pregunta i resposta, treballàrem amb un altre mètode: en Manuel m'explicava passatges de la seva vida, que jo recollia escrits —en això prefereixo embrutar paper que engegar el magnetòfon—, i després, a casa, relligava les confessions davant l'ordinador intentant seguir una estructura cronològica.

Les sessions, al capvespre, asseguts a la fresca, solien durar una hora i, a cada nova conversa, repasava l'anterior per completar, amb preguntes directes, els aspectes que em calia aclarir.

Així anàrem avançant sense gaire pressa, i vaig poder consultar alguns papers que en Manuel guardava zelosament i que, com és normal, costava de trobar-los, com una impagable caixa on, amb el títol "Els anys gloriosos", aparegué la clandestiníssima literatura del FOC.

Quan arribàrem a la meitat de la dècada dels setanta en Manuel se'm plantà: "Ara ja ho saps tot", em va dir, i una vegada reposat de la perplexitat, vaig intentar rescabalar de la meua minvada memòria fets i situacions, malgrat els pocs anys passats, alguns dels quals semblen a anys llum. Fet aquest primer exercici, en Manuel tornà a situar-se en el seu paper memorialista i aquest n'és, precisament, el resultat.

Acabada aquesta tasca se'm va acudir que potser un qüestionari apòcrif, a l'estil del de Marcel Proust, desvetllaria alguns trets del seu caràcter polièdric, i, finalment, li vaig demanar que escrivís un epíleg per rematar la història. El va redactar una nit aprofitant l'estada al balneari de Caldes de Malavella, on es retirà amb l'Edith, a descansar i buscar consol al dolor físic.

El paper que em va lliurar depassa, i de molt, les expectatives que m'havia fet. Molt poques persones són capaces de fer un autoretrat interior d'aquesta qualitat, sensibilitat i força expressiva, que demostra un coneixement a fons d'ell mateix.

Més que un epíleg és un tractat del millor humanisme, un llegat esplèndid per a tots els qui estimem la llibertat.

No cal dir que és, de lluny, el millor text d'aquestes pàgines que llegireu.

"Què en faràs de tot això?" Ha estat una pregunta recurrent que no ha trobat encara una resposta definida. Naturalment que m'agradaria editar-ho perquè té un interès objectiu –i no pas per la meva feina–, però sobretot perquè segurament farà reflexionar moltes persones, objectiu últim de tota literatura.

Jaume Valls i Vila, Sant Llorenç Savall, 14 de gener de 2002

Qüestionari apòcrif

L'actitud que més detesta? *La hipocresia*

L'actitud que més admira? *La lleialtat*

De la condició humana què li mereix més respecte?

La humilitat

I més indulgència? *Qualsevol feblesa admesa*

Quins llibres de lectura recomanaria? *Qualsevol*

reflexió sobre la condició humana

Quins films l'han impactat més? *El alcalde,*

el escribano y su abrigo o El carrito

A quina època històrica li hauria agradat viure?

A l'actual

Quin ha estat el dia més feliç de la seva vida?

El del primer amor

I el pitjor? *La primera separació matrimonial*

Amb quin heroi real s'identifica? *Sòcrates*

Un lloc on viure? *Sant Llorenç Savall*

Una ciutat per visitar? *Praga*

On li agradaria viatjar? *A Sri Lanka*

Un plat preferit? *Els peus de porc*

Una beguda? *El vi negre*

Un animal? *El cavall*

Una flor? *La rosa*

Un esport per practicar? *L'alpinisme*

Una heroïna real? *La palestina aquella el nom de la qual no recordo*

Una música? *La barroca*

Una estació de l'any? *La tardor*

Amb quin personatge històric li agradaria

mantenir conversa? *Plató*

Quin polític actual li mereix més respecte?

Pasqual Maragall

Quin ofici li hauria agradat exercir? *Arquitecte*

Ésser o tenir, viure o posseir? *Ésser, viure*

De les relacions humanes què n'aprecia més?

La lleialtat

La innovació tècnica més important?

La roda

Quin personatge l'ha influït més? *Jaume Truyols*

De gran, què vol ser? *Un estudiós de la condició humana*

Què s'enduria en una illa deserta? *Paper i llapis*

Quin mitjà de transport? *El vaixell*

Els seus hobbies? *Llegir, escriure, el bricolatge*

Què li agradaria estudiar? *Antropologia*

Un país? *Àfrica*

Un paisatge? *El desert*

I Els primers passos

Manuel Garriga neix a Sabadell en el si d'una família catòlica i catalanista, de classe mitjana, que trampeja com pot el desastre de la guerra civil.

Estudià als Escolapis, potser l'orde religiós amb més obertura de l'època malgrat els condicionants del nacional-catolicisme en voga.

Estudis i reservat, és a l'adolescència quan mostra un caràcter rebel i s'inicia en l'excursionisme i més tard en el món del treball. Això és el que m'explica:

1. Nat per la guerra dita civil

Vaig néixer a Sabadell, al domicili particular, el 16 d'abril de 1937, exactament deu llunes després d'aquell tristament cèlebre 18 de juliol de 1936 en què uns generals colpistes s'enfrontaren al poder legítimament democràtic de la II República Espanyola.

Vaig ser el fill segon, i el primer mascle, del matrimoni format per Ramon Garriga i Manich i Maria Miralles i Argemí, una família de classe mitjana, de fondes conviccions catòliques i molt arrelada a la ciutat de Sabadell. De fet, dels quatre cognoms dels pares, només un –l'avi Miralles– era procedent de Vinaròs. Fou el dotzè fill d'una família de tretze germans, d'on partiria als 14 anys quan son pare l'envià amb cinc duros a la butxaca a Barcelona a fer-se la vida, i s'establí finalment a Sabadell.

El meu pare, Ramon Garriga, treballava a la gestoria Miralles, propietat del seu sogre, un personatge emprenedor. El meu pare és una persona extremadament honrada, que a la postguerra hauria pogut fer molts diners a la gestoria, però que restà fidel als clients i a una ètica estricta.

Ateses les circumstàncies del moment, érem en plena guerra civil, vaig ser batejat per un capellà que romania amagat a casa d'uns amics. Les dificultats pròpies de la situació de guerra van fer que els primers anys de vida a casa patíssim problemes de subsistència, perllongats fins uns anys després, en la dura postguerra.

El pare, nascut l'any 1908, va ser mobilitzat durant la guerra, però per problemes a la vista no anà destinat al front, sinó a una caserna de Barcelona per

fer treballs auxiliars. A les acaballes del conflicte, quan les tropes *nacionals* ja assetjaven Barcelona, es féu escàpol i es pogué reintegrar a la família.

2. L'ambient familiar

Residíem llavors a la casa pairal dels Argemí, la meua àvia materna, al Raval. En aquesta casa hi vivíem els meus pares i els tres germans –la Maria Rosa, jo i l'Antoni–, i també hi havia els avis materns, que eren originaris del mas i les terres de Can Gambús, al rodal de Sabadell.

Aquesta família, els Argemí, va viure de les vinyes fins que, a final segle XIX, les arruïnà la plaga de la fil·loxera, estesa per molts indrets de Catalunya.

El besavi Argemí era un personatge curiós i il·lustrat. Estudià enologia a Montpeller (França) i mantenia correspondència amb literats i personatges notables del seu temps. Com que era noble, no podia vendre el seu treball, que prodigava de manera filantròpica. Fou l'enòleg de la casa Raventós, del Penedès, i l'artífex de l'elaboració del xampany, avui conegut com cava. Aquests exitosos treballs, però, no els pogué cobrar.

L'avi patern, Garriga, era farmacèutic i regentà la farmàcia del Pou, al passeig. De l'avi Miralles, ja n'hem parlat.

L'ambient familiar, marcat per la religiositat i la vida casolana, va fer que de petit m'entretingués molt a casa. No era un noi de carrer. La quitxalla del meu carrer, el Raval, m'havien de venir a buscar per compartir jocs o baralles amb la colla rival del carrer del Convent, amb la qual establíem la clàssica rivalitat veïnal.

3. L'escola

Amb aquest bagatge familiar, no vaig estranyar gaire la disciplina nacional-catòlica dels Escolapis, on vaig cursar l'ensenyament primari i el batxillerat, després de passar per l'escola bressol o "de caganers" de les Carmelites.

L'ambient dels Escolapis era marcat, d'una banda, per una disciplina fèrria (els capellans t'etzi-baven garrotades per menys de res, i fins i tot vàrem assistir a una espectacular esbatussada de dos mem-

bres de l'orde al pati, on es tragueren la sotana per espinyar-se, per una futilitat com la de passar primer una filera de classe o una altra).

D'altra banda, et marcava la religiositat: cada dia calia assistir a missa i, a la tarda, abans de plegar, es passava el rosari que, els dissabtes, era cantat. Els diumenges calia anar també a missa a l'església de Sant Agustí, i si per motius familiars no hi podies acudir, calia que el dilluns presentessis un justificant de la parròquia on havies anat a complir l'obligat precepte dominical.

De fet no existia cap contradicció entre la formació religiosa de l'escola i la de casa, on també eren fidels complidors de la missa diària i del rés del rosari.

Allò que descriu el tarannà d'aquella Escola Pia de postguerra s'evidenciava a l'entrada a l'escola. Cada matí formàvem militarment alineats en files davant de la façana per cantar l'himne de la Falange, el *Cara al sol*, amb el braç dret estès a la romana, i, tot seguit, entonàvem el cant del *Crec en un Déu* en català.

Era la síntesi del nacional-catolicisme que, llavors, impregnava la vida sabadellenca.

Del professorat recordo gratament les classes del doctor Jaume Truyols, deixeble del doctor Miquel Crusafont –sabadellenc que fou una eminència mundial en paleontologia–, que ens impartia les Ciències Naturals, de tal manera que ens oferia una certa cultura general i una obertura de pensament, que t'hi feia sentir a prop.

De fet, fins a la pubertat, vaig ser un noi submís i aplicat, que no plantejava problemes.

4. "La letra con sangre entra"

Amb el canvi hormonal, als tretze o catorze anys, se'm manifestà un esperit més rebel.

Recordo que, amb motiu del XXXV Congrés Eucarístic, l'any 1952 el pare Soler ens havia promès plegar abans d'hora de Can Culapi o donar-nos festa, una paraula que no va complir.

Contrariat per aquella ensarronada, vaig difondre una convocatòria de manifestació de protesta a les peces de dalt i de baix dels Escolapis, per trobar-nos a la plaça del Mercat. Allí, des dalt les escales, vaig fer una proclama encesa contra l'opressió i la injustícia a la qual ens havien sotmès.

Quan l'endemà el pare Soler em va cridar al seu despatx, temia un càstig exemplar, però, per a sorpresa meua, es rigué de la facècia i en vaig sortir indemne. Aquest personatge era un autèntic dictador, al qual si alguna cosa li queia en gràcia, la respectava. Pel que em comentà anys després un professor, en aquest cas li van caure bé els meus "collons"... i festa per a tothom.

A l'Escola Pia –com ja he dit–, es vivia en la cultura del nacional-catolicisme, que els nois acceptàvem sense escarafalls, barrejada amb un cert sentiment antiespanyolista. Les classes generalment s'hi feien en català, amb la natural excepció de la "Formación del Espíritu Nacional", a càrrec d'un falangista forà, i les del pare Cardona, un personatge curiós que, per esperit de disciplina, feia les classes en castellà, com manava la llei.

Els càstigs amb violència física no eren estranys: els clatellots no espantaven ningú, però també s'infringien als alumnes autèntiques pallisses per ires arravatades o per simple mal humor, i ningú no protestava. Dins la institució s'establí una lluita pel poder. El superior, el pare Profitós, era de voluntat feble i dos capellans pugnaven per manar a l'ombra. Eren el ja citat pare Soler i el pare Vallespir. La rivalitat explotà al final del curs. Era l'hora de plegar quan coincidiren venint pel passadís en direccions oposades les files de les peces (sales d'estudi) d'ambdós personatges. S'inicià llavors una discussió per determinar quina filera passava primer, i els dos capellans pujaren de to davant l'alumnat atònit. De les paraules passaren a les mans: primer una empenya, després un clatellot, fins que es tragueren la sotana i s'enfrontaren a cops de puny al pati. Com a conseqüència, el pare Vallespir fou traslladat a Cuba (la destinació dels membres conflictius o de pràctiques homosexuals de l'orde). Aquestes pràctiques no eren freqüents, però existien. Els nois a partir dels dotze o tretze anys volíem portar pantalons de golf, un vestuari llavors de moda que tenia la peculiaritat de cor-dar-se sobre el panxell, per evitar que el pare Canals et busqués el *pito* pels camals dels pantalons curts.

5. L'adolescència: edat de rebel·lia

A partir dels quinze anys ja era una persona amb un caràcter rebel, difícil de dominar.

A casa disposàvem d'una bona biblioteca i llegia, amb avidesa, tot el que trobava. Al cinema no hi anàvem mai. "No hi aprendríem res de bo", segons el parer de la família. El dilluns, quan a l'escola els companys comentaven la pel·lícula i parlaven del "noi", jo quedava fora de joc, mentre em preguntava com carai es devia dir en castellà la figura del "noi", l'heroi protagonista.

Alguna excepció es produí per veure films que els pares consideraren exemplars, del tipus *Quo Vadis* o bé *Todos los hermanos eran valientes*.

Els diumenges jugava per casa o amb els pares. Ben mudats, anàvem a la tarda a visitar altres familiars.

192 Als Escolapis, hi vaig fer el batxillerat complet, fins a setè curs. A tretze anys experimentava el meu primer contacte sexual, lliure, amorós i plaent, amb la mare d'un meu amic, que em doblava l'edat.

Als setze anys el desig d'una certa independència ja era ben palès. Començava a llegir literatura social i, aquell estiu de 1953, vaig entrar a treballar d'aprenent a can Pineda, un taller de matriceria instal·lat al carrer de Portugal, on faria l'aprenentatge combinant-ho amb les classes dels Escolapis, i d'on vaig sortir format com a oficial de tercera.

M'agradava també la muntanya. Amb els amics Vicenç Farriol, Joan Montraveta i Camil Formosa, un grup al qual s'incorporaren després els germans Sallent, sortíem els caps de setmana a fer excursions pel rodal Sabadell i, per les vacances d'estiu, emprenîem rutes de més volada pel Pirineu.

II L'edat de la raó: el compromís ètic i polític

L'accés al món del treball manual, una bona escola de ciutadania, li facilità l'entrada a la primera organització política, el PSUC dels anys cinquanta, del qual seria expulsat, mentre aprofundia el seu cristianisme amb el pare Pere Casaldàliga i participava en algunes activitats de projecció pública.

L'entrada a la Universitat de Barcelona li proporcionà la militància al FLP, i el fet de participar en una xarxa d'evasió el portà a la presó per la seva militància antifrancquista.

6. Militant expulsat del PSUC

D'aquell primer contacte amb l'estament obrer de can Pineda, i concretament amb alguns operaris, en va néixer la meua primera militància política clandestina, als rengles del PSUC.

De fet, jo era una *rara avis* en el PSUC sabadellenc de l'època, perquè juntament amb un altre operari jove érem els únics que no havíem viscut directament la guerra civil. A més jo era un catòlic convençut, i això no quadrava entre la militància psuquera, decididament anticlerical, però que, per a tota activitat, es limitava a llegir i comentar l'òrgan de difusió *Mundo Obrero* o les emissions de Radio España Independiente, la "Pirenaica".

Del PSUC me'n varen expulsar l'any 1955, als divuit anys d'edat. El fet que desencadenà l'expulsió fou la nova línia marcada per Santiago Carrillo per sortir de les caveres. Fins aleshores ser comunista volia dir mantenir-se informat i seguir les consignes. Bona part del temps de reunió s'esmerçava, però, en records de la guerra civil. Els vells militants no entengueren la proposta de sortir a la superfície a través del sindicat vertical, la CNS, interpretaven que era col·laborar amb els feixistes. Els dos joves afiliats al partit hi veiérem, per contra, una escletxa oberta que ens permetria fer alguna activitat. Ens hi llençàrem amb entusiasme i això ocasionà perplexitat en la cèl·lula i en el partit local, que acabà amb la nostra expulsió, acusats de "comoreristes", tot i que llavors ignoràvem encara qui era en Joan Comorera.

De fet, d'aquella expulsió, potser me'n vaig alegrar. El responsable local del PSUC, l'*Abuelo*, malgrat defensar-me de la resta de militants respecte a les meves creences, era un personatge controvertit, capaç de canviar ràpidament l'opinió d'acord amb les consignes rebudes del Comitè Central. Els comunistes ortodoxos sabadellencs dels anys cinquanta eren uns militants fidels i submisos que, amb una fe cega en el Komintern, no es qüestionaven res.

7. La setmana de la Joventut

Sabadell, la ciutat obrera majoritàriament tèxtil, era llavors un bullidor de jovent amb idees, que buscaven les escletxes de l'església per dialogar i intentar

Fotografia 1. Manuel Garriga al cim del Montcau, 1953. Autor desconegut (Arxiu Manuel Garriga).

Fotografia 2. Manuel Garriga a la casa de fusta de la vall d'Horta, ca. 1974. Autor desconegut (Arxiu Manuel Garriga).

Fotografia 3. Isabel Casals, Manuel Garriga, Remei Bona i Antoni Farrés al Col·legi d'Advocats, gener de 1976. Autor: P. Farran (Arxiu Manuel Garriga).

difondre-les. Això, evidentment, inquietava els cercles del poder, que volien els joves enquadrats al Frente de Juventudes.

Un exponent d'aquella tensió va ser la Setmana de la Joventut, organitzada pel jovent sota el paraigua de l'església, amb un programa d'activitats que avui ens semblaria del tot innocent, però que aleshores significà una bufetada al monopoli que exercia el Frente de Juventudes.

La Setmana de la Joventut s'acabà com el rosari de l'aurora, quan en una sessió de cinema al Teatre Principal es projectà prèviament, com era obligat, el No-Do. En una de les imatges sortien uns falangistes uniformats i el jovent va començar a xiular-los. Immediatament s'acabà la projecció, s'encengueren els llums i entrà la policia a desallotjar-nos.

L'alcalde i cap local del *Movimiento*, en Josep M. Marcet i Coll, va cridar al seu despatx mossèn Josep Dalmau, a mi i altres responsables de l'organització de la setmana. Mossèn Dalmau li va engegar un discurs progressista, per intentar convèncer-lo, mentre la ira d'en Marcet anava pujant de to. Finalment esclatà, escridassant-nos, i ens foragità del seu despatx escales avall.

Tot i ser un home d'acció, l'alcalde Marcet havia tingut deferències envers els *desafectos* vers el règim franquista que ell representava. En més d'una ocasió m'havia convocat per avisar-me de la situació de persones en perill: "Sé que *fulano* està amagat a tal lloc, digueu-li que ja pot sortir, que l'agafarem, però que al cap de vint-i-quatre hores ja serà al carrer i podrà fer vida normal". Aquest fou el cas, per exemple, de la sortida de la clandestinitat d'en Magí Colet, militant del Front Nacional de Catalunya.

8. Guanyar-me la vida

Pel fet de treballar, havia assolit una certa independència econòmica que em permetia, si més no, no haver de demanar diners a casa. Per això podia anar al cinema i comprar-me llibres. Les lectures eren molt variades. Podia llegir clàssics russos, naturalistes o en Marcel Proust, per exemple.

Vaig començar el Peritatge industrial a Terrassa, mentre donava classes particulars a l'Acadèmia Taulé, dirigida per la Dolors Viñas, i arrodonia els meus

ingressos treballant a l'estiu a la Vall d'Aran, pilotant camions carregats de fusta. Conduir aquells camions per les pistes forestals era un perill. Eren vells models de GMC i Katuskes, recomprats a l'exèrcit, que et permetien guanyar-te un salari passant por. En un estiu podies arribar a acumular 18.000 o 20.000 pessetes, una petita fortuna a l'època, que, ben administrada i amb els ingressos de les classes particulars, em permetien trampejar tot l'any. Aquells ingressos em van permetre comprar-me una Vespa, i també aficionar-me al motociclisme. Durant un temps vaig córrer fins i tot en competicions de motos, amb una BMW de 7,5, que em deixava la casa per competir com a pilot. Aquelles curses m'agradaven, però ho vaig haver de deixar en ser detingut l'any 1956.

Fou llavors quan, amb el coneixement adquirit dels camins i les pistes del Pirineu, vaig començar a fer de guia per ajudar a traspassar per la frontera de França polítics i persones compromeses de la clandestinitat.

Malgrat estar afiliat al Partit Comunista, vaig continuar essent creient i practicant la religió cristiana; era profundament religiós, fins al punt de ser un dels fundadors de Pax Cristi a Sabadell i de relacionar-me amb les comunitats de Focault. Anava periòdicament a trobades al monestir de Montserrat, i també m'havia desplaçat a Farlete (els Monegres, Aragó), on les comunitats tenien una casa d'acollida.

Del fet religiós sempre em va interessar més la mística que la moral. Pertanyia a la parròquia de la Puríssima Concepció i, allà, vaig tenir de director espiritual el claretà Pere Casaldàliga, avui bisbe de Mato Grosso, al Brasil, on exerceix el seu compromís cristià de la teologia de l'alliberament. Amb en Pere Casaldàliga manteníem fortes discussions: jo no admetia que vulnerar el sisè i el novè manament fos realment un pecat. Raonava que estimant no feies mal a ningú. Per a mi, el pecat rau a perjudicar altres persones, però si dues persones estan d'acord a fer l'amor, això no fa mal a ningú. Molts anys després, el bisbe Casaldàliga em va escriure des del Brasil rememorant aquells debats i donant-me, en part, la raó.

9. El grup escènic Palestra

Era membre de l'Acció Catòlica a la parròquia de la Puríssima Concepció, encara que, de fet, no vaig fer

me mai de les Joventuts d'Acció Catòlica, perquè per militar-hi et feien signar un paper en què et comprometies a no anar a ballar. A mi el ball no m'importava gens, però considerava aquesta imposició en els hàbits personals una solemne bestiesa.

Col·laborava amb el grup de teatre del Centre Parroquial de la Puríssima, al costat d'en Ramon Ribalta. M'agradaven la direcció i l'escenografia, més que fer d'actor, però tot i amb això havia representat algun paper secundari en obres com *Ponç Pilat*.

Aquell grup teatral passà de representar els tradicionals i conservadors *Pastorets* a escenificar obres més compromeses, que les mentalitats pies i conservadores del catolicisme sabadellenc trobaren un xic escandaloses, com ara *El quarto d'estar*, de Graham Greene, o textos d'Eugene O'Neil, Txèkhov, Bertold Brecht, Luigi Pirandello, etc. El repertori del grup s'anà obrint progressivament a autors contemporanis i textos agosarats, i això provocà recels a la parròquia que ens aixoplugava. Decidírem de comú acord fundar el Grup Escènic Palestra, per gaudir d'autonomia respecte a la parròquia de la Puríssima i per tal que el repertori teatral no ferís sensibilitats.

Paral·lelament, fundàrem una revista, anomenada *Eufòria*, el patrocinador de la qual fou el pare Pere Casaldàliga. D'*Eufòria* en van sortir publicats entre vuit i deu números, el darrer dels quals, editat amb motiu d'un Primer de Maig, fou tan censurat que decidírem tirar pel dret i imprimir-lo amb els espais suprimits en blanc. Aquella acció significà el final de la revista, perquè ens la van tancar.

10. La Universitat: l'FLP

Quan estudiava el segon curs de Peritatge industrial a Terrassa, em vaig matricular a la Facultat de Ciències Físiques de la Universitat de Barcelona. Era l'any 1956 i es produïren diversos avalots al paranímf de la Universitat, amb motiu de la revolta popular d'Hongria, que fou esclafada pels tancs soviètics. En una assemblea universitària algú va qüestionar que ens preocupéssim tant d'Hongria mentre aquí la situació d'opressió política i d'explotació dels treballadors per la dictadura franquista encara era pitjor. Com a membre de l'ADP (Acció Democràtica

Popular) vaig aconseguir dos companys a Sabadell, l'Hèctor Galvany i Abad i en Felip Fernández i Closas, que van incorporar-s'hi procedents del grup dels CC (Cristians, Catalunya).

Allí a la Universitat vaig conèixer estudiants com en José Antonio González Casanova o l'Ignasi Urenda, junt amb els quals vaig participar en la fundació de l'FLP (Frente de Liberación Popular), en un convent de monges, a Carabanchel Alto, a Madrid.

El "Felipe", com es coneixia l'FLP, era un grup radical amb aportacions heterogènies que anaven des de cristians compromesos fins a rebels de diverses ideologies d'esquerra. Ens unia la voluntat revolucionària, sense determinar exactament si passava, o no, per la lluita armada, i l'avversió al Partit Comunista, considerat un partit social traïdor.

Pels fets de la Universitat de Barcelona de l'any 1956 van caure alguns companys de l'FLP. La policia va detectar el pis on es trobaven, al carrer de París de Barcelona, i els va anar enxampant. Jo a aquell pis no m'hi acostava, perquè no em feia gràcia la manca de seguretat, però, malgrat aquestes precaucions, la meva primera detenció va ser paral·lela i vaig caure per un immadur excés de confiança.

11. Pres polític

Els fets d'aquella detenció anaren així: un company d'Universitat que jo no coneixia gaire em va venir a trobar dient que havia posat una bomba a la Universitat, el buscaven, i li calia urgentment fer-se escàpol, fugint del país. Era un dia de febrer, a les vuit del vespre, i feia un fred important. El vaig fer enfilar a la Vespa i, sense pensar-m'ho gaire, el vaig portar fins a la Seu d'Urgell. Allí vaig connectar amb en Sansa, un militant d'Unió Democràtica que sabia com passar la frontera de la Farga de Moles cap a Andorra, puix que la neu cobria tots els camins i els feia impracticables.

Va passar-lo amagat al maleter del seu cotxe, un SEAT 1.400. Va resultar ser un bocamoll. A Andorra va explicar a un desconegut tota la seva aventura, fil per randa. Total que després de dormir al domicili d'en Sansa, l'endemà, quan vaig tornar a Sabadell, els policies ja m'esperaven a la porta de casa. Em van detenir, processar i expedientar.

Vaig passar tres mesos reclòs, un temps a la presó Model de Barcelona i la resta a la presó de Sòria. Al penal de Sòria hi feia un fred impressionant. Els presos polítics estàvem reclosos en un semisoterrani, amb una humitat que et calava fins al moll de l'os. Per dormir i combatre el fred, ajuntàvem els llits en una cel·la i dormíem tots junts i despullats, per no humitejar la roba, amb totes les mantes al damunt. Des d'aleshores se ben bé que no tinc inclinacions homosexuals.

Si el processament al TOP no va tirar endavant per falta de proves –fet que m'excacera–, per contra l'expedient acadèmic incoat per la Universitat de Barcelona sí que va prosperar. Em van sancionar amb set anys sense poder-me matricular a cap facultat de Ciències de les universitats d'Espanya.

12. Estudiant de Dret

Llavors em vaig matricular a la Facultat de Dret. La meua primera intenció era fer-ho a la Facultat d'Econòmiques, però quan vaig anar a la Universitat a inscriure'm, resulta que només matriculaven a la tarda. Hi havia anat de matí i em vaig apuntar a la Facultat de Dret. D'aquí arrencà la meua "gran vocació" d'home de lleis.

De fet, vaig completar la carrera universitària en només tres anys, tot i treballar i fer acció cívica i política a Sabadell. Aquells tres anys, dormia ben poc, no més de tres o quatre hores diàries, i en acabar els estudis vaig pagar amb un daltabaix de la salut aquells excessos, el que ara en diríem l'estrès.

Com a tasca política activa vaig continuar passant clandestinament gent per la frontera i vaig conèixer un mestre sabadellenc fundador de l'MSC, en Jaume Viladoms, amb el qual m'uniria una intensa afinitat i respecte tant per la seva visió política com, sobretot, pel seu coratge cívic. Me'l presentà mossèn Dalmau i s'inicià una relació d'amistat i respecte vers el seu mestratge. Viladoms era un treballador de l'empresa Aismalíbar de Montcada, que fou acomiadat arran d'un intent de vaga. Havia estat fundador del BOC (Bloc Obrer i Camperol), del Partit Comunista Català i, ja després de la guerra civil, fou un dels fundadors de l'MSC (Moviment Socialista de Catalunya), conegut com "els músics", juntament amb Reventós, Pallach, Casablanques...

Viladoms era una persona autodidacta, bon coneixedor de determinades matèries, però que n'ignorava completament d'altres. En música només coneixia bé Beethoven i, en literatura, els clàssics russos, però tenia un gran sentit de la pedagogia i es guanyava la vida instruint i educant joves treballadors sabadellencs. Molts vespres anava a casa seva, al carrer de Ribot i Serra, i xerràvem fins a altes hores. Vaig impartir classes de llengua, matemàtiques i una mica de tot a l'escola d'en Viladoms, fins i tot de marxisme a partir d'un manual d'un tal Pulitzer que era un autèntic pamflet i explicava un marxisme rudimentari, una espècie de pel·lícula de bons i dolents, fortament anticlerical, un manual que lamento haver perdut perquè avui potser faria riure.

Els anys gloriosos

Sota aquest títol, Manuel guarda un conjunt de vells i significatius papers, records inútils i velles passions, com li agrada dir a ell parafrasejant Raimon.

En aquest calaix de sastre hi ha dipositades publicacions de l'època heroica, quan la possessió d'aquests aleshores perillosos papers antifranquistes podia significar la ruïna personal.

Hi ha les publicacions de l'FLP, el mític Felipe, una força independent que pretenia l'equidistància entre la socialdemocràcia del vell PSOE i el comunisme ortodox del PCE, integrada bàsicament per estudiants benestants que volien organitzar les masses per a la revolució i que es dissolgué després del maig de 1968 per la manca d'arrelament social i d'organització. La majoria dels seus quadres formarien als rengles dels socialistes i alguns, pocs, s'integrarien a la disciplina del PCE o al trotsquisme.

El repàs d'aquells papers, integrats per publicacions periòdiques editades en impremta fora del país, o en ciclostil o vietnamita a l'interior, es barreja amb interessants apunts sobre la classe obrera industrial catalana, la situació econòmica d'Espanya i documents de debat mecanografiats en paper ceba, una prova que en aquests grups tan rigorosament clandestins es dedicava més temps a la "palla mental" de l'estratègia política més adient o de com hauria de ser l'organització revolucionà-

ria que no pas a difondre entre la població aquests ideals emancipadors.

El comú denominador és el despertar de les "masses" mitjançant la presa de consciència de la base obrera –mediatitzada per futbols i loteries–, la necessitat d'organització per a la revolució, la propaganda mitjançant els fets i la denúncia de confidents i agents policials infiltrats a la Universitat. "A las masas tanto en la calle como en las fábricas hay que sacarlas de su inmovilidad", i també es debat l'oportunitat de la lluita armada.

La revolució cubana, la guerra d'emancipació d'Algèria i les tesis sobre la guerra revolucionària de Mao-Tsé Tung cavalquen amb la fallida Huelga Nacional Pacífica del PCE, o episodis més pròxims com la vaga dels minaires a Astúries de 1962 o el boicot als autobusos de Sabadell del maig de 1964, protagonitzat per la JOC (Joventut Obrera Catòlica).

N'he volgut fer un inventari per tal d'explicar les influències ideològiques de l'època.

Així, hi trobem diferents exemplars de publicacions com Frente Obrero, l'òrgan de l'FLP, imprès a Bèlgica i datat el 1964, i publicacions sectorials de l'organització com Acción Universitaria, òrgan dels estudiants de l'FLP, de gener de 1964, fins algun suplement monogràfic com el dedicat a "La lucha del pueblo venezolano contra su dictadura", d'abril de 1963, o la publicació Frente, d'abril de 1964, editada per l'FLP, el FOC i l'ESB (Euskadiko Sozialisten Batasuna).

Entre les publicacions del FOC (Front Obrer de Catalunya), federat amb l'FLP, trobem exemplars de Presencia Obrera, Control Obrero de las Fábricas i Revolución Socialista, editats entre juliol i setembre de 1964, un any d'informació.

També s'hi troben documents de l'ADP (Associació Democràtica Popular de Catalunya) i unes notes de la història crítica de l'FLP a raó de la creació del FOC, que ocupen 36 pàgines mecanografiades.

Exemplars mecanoscrits i esparsos de les Fulles d'Opinió Popular (maig de 1961), del SID (Servei d'Informació Democràtica), de setembre de 1964, o d'APEL i l'Oficina de Prensa Euzkadi (juliol de 1959), en què s'informa de lluites obreres i activitats clandestines.

Dels periòdics editats regularment a Europa, el ventall va des del moderat Diàleg, datat a París el 1963 i que reproduïx les declaracions de l'abat Escarré a Le Monde del 7 de desembre i una versió en castellà per a Amèrica, on es dona també compte de l'assalt al Casal de Montserrat de Barcelona com a reacció dels feixistes el 21 de desembre.

Dos exemplars d'El Socialista òrgano del PSOE y portavoz de la UGT, de l'any 1959, de Pekin informa. Revista de noticias y puntos de vista de China, de 1960, de Lutte Communiste, de 1964, o Libertad. Portavoz de los españoles emigrados en Europa, del mateix any. La Chispa, òrgano de la oposición revolucionaria comunista de España, Vanguardia Obrera, òrgano del Comité Central del PCE (M-L) o proclames com les de Lucha Obrera del POR (IV internacional) cridant el juliol de 1964 al Front únic revolucionari.

III Nous horitzons de militància política

Fitxat com a pres polític, i després de llicenciar-se en Dret, el servei militar a la fortalesa de Castellciutat, a la Seu d'Urgell, el faria coincidir amb altres companys de militància política.

Una militància que, acabat de casar, el portaria a Màlaga amb l'Alfons Carles Comín, i a Vilanova i la Geltrú, com a gerent d'una cooperativa de treballadors, tasques que li obrien noves perspectives de la realitat del país, mentre els contactes amb personalitats del socialisme i el progressisme europeu li aportaren coneixements i experiències de govern democràtic.

13. La mili a la Seu d'Urgell

Després de totes les pròrrogues possibles, vaig ser reclutat pel servei militar obligatori. L'any 1961, em van enviar a la Seu d'Urgell, amb els nascuts l'any 1940, una lleva amb molt pocs efectius, atesa l'escassa natalitat d'aquell primer any de la postguerra.

A la Seu, amb la tropa instal·lada a Castellciutat i a la caserna de la població, ens reunírem un grup de militants antifranquistes format per en Ramon Garrabou, en Paco Frutos –aleshores un pagès de Calella, sense formació política però d'un anticleri-

calisme visceral—, en Roc Fuentes —un terrassenc d'Acció Catòlica— i els germans Josep i Rossend, *Sendo*, Termes.

La meua actitud davant el servei militar com a militant de l'FLP era obtenir els màxims coneixements sobre armament i estratègia, atès que al Fronte discutíem encara la validesa de la lluita armada, estimulats per l'experiència de Cuba i les lluites d'alliberament nacional com la d'Algèria. Per això em vaig apuntar als paracaigudistes de muntanya, una unitat d'intervenció ràpida, una espècie de *GEO avant la lettre*. De fet, però, em vaig quedar sense el meu somni: llançar-me amb paracaigudes, tot i que participàrem en diverses maniobres arriscades de subsistència al bosc o d'accions tot terreny, com baixar muntanyes rodolant i disparant alhora.

Aquella lleva vàrem tenir mala sort, perquè aquell any hi va haver remors de guerra a l'Àfrica, amb la independència del Marroc de teló de fons, i nosaltres érem un "batallón alertado" que feia pràctiques amb foc real i sempre era a punt de ser mobilitzat per anar a lluitar al front.

Aquelles pràctiques agosarades provocaren fins a sis morts entre els soldats de la Seu. Dos pertanyien a la meua esquadra, de la qual era el caporal. Els fets succeïren a Martinet de Cerdanya, on fèiem pràctiques amb foc real. La nostra missió era conquerir una determinada cota muntanyenca, però des de l'altra banda de la vall ens disparava l'artilleria. Un obús mal disparat ens va enxampar de ple, moriren dos companys i els altres tres salvàrem la pell pels pèls, per tirar-nos a terra a temps.

14. Relacions internacionals

De l'acció purament política i com a membre de l'FLP, vaig captar nous deixebles sabadellencs, com en Jesús Salvador, en Josep Maria Clapés, el Paco del Poblenou, l'Álvaro Garcia, etc. Al Felipe tenia encomanada la tasca de relació amb l'exterior i viatjava sovint a França, on teníem encontres amb el grup XXX, un contacte que ens facilità l'historiador Manuel Tuñón de Lara. Aquest XXX era un grup influent d'intel·lectuals que, anys després, confluiria en la fundació del nou Partit Socialista, que faria foc nou atès el desprestigi que havia acumulat l'an-

tiga SFIO (Section Française de l'International Ouvrière).

A Itàlia les nostres relacions eren amb Giorgio Lapira, alcalde de Florència, un home situat a la *sinistra* de la DC, que gaudia d'un notable prestigi polític, i que fou tan respectat per l'esquerra que era sistemàticament elegit alcalde amb els vots del PCI. A Florència vaig tenir el goig de conèixer personalitats importants del socialisme europeu com l'alemany Willy Brandt o el qui esdevindria canceller austríac, Bruno Kreisky.

15. Màlaga

Acabada la mili, l'any 1962, em vaig casar amb la Núria Casas, a qui havia conegut en l'ambient de Pax Cristi. Era el mes de juny, a Marata (Vallès Oriental), on ens casà mossèn Cardús. Passàrem l'estiu al mas de la Roca, a la vall d'Horta, acompanyats d'en Joan Margenat, propietari del mas, llavors encara solter.

La meua nova destinació laboral fou a la ciutat de Màlaga, on diversos cristians compromesos anàrem a implantar —en frase de Vázquez Montalbán— el "Cominismo revolucionario". Treballàvem a les Escuelas del Ave María, una institució dependent del Bisbat estesa per Andalusia, on impartíem classes de Formació Professional reglada. Paral·lelament, organitzàrem una escola de formació professional accelerada finançada per l'Estat. Una formació integral que combinava els coneixements teòrics amb oficis bàsics com els de paleta, perruqueria, cambrer, etc., per ajudar el jovent pobre malagueny.

Amb l'Alfons Carles Comín vivíem de costat i fundàrem l'FLP d'Andalusia. Amb Comín mantinguérem una progressiva divergència ideològica, per la derivació mística i comunista d'un dels líders més carismàtics dels Cristians pel Socialisme. Paral·lelament, impartia classes a l'Escola d'Assistents Socials de Màlaga, i allà vaig començar tímidament a exercir d'advocat defensor. Per cert que, en el primer judici, a l'hora d'intervenir, em vaig quedar completament en blanc. Havíem pactat amb el fiscal, José Jiménez Villarejo, la pena i jo només m'havia d'adherir a les seves conclusions, però no em sortia res, i el jutge va haver de formular la proposta. A Màlaga va néixer el meu primer fill, en Manuel Garriga i Casas.

L'estada a Màlaga va durar tres anys. A finals de 1965 o principis de 1966, Franco proclamà l'Estat d'excepció i ens van fer fora amb el subterfugi de no estar empadronats a la ciutat. Des d'allí no vaig perdre mai el contacte amb els amics sabadellencs, i cada any, per Nadal o per vacances, visitava la meua ciutat nadiua.

Mentre era a Màlaga es produí una important caiguda de l'FLP, que a Catalunya es recompondria i es transformaria, l'any 1962, en el FOC (Front Obrer de Catalunya), impulsat per l'Isidre Molas, que havia estat per a mi com un fill polític, ja que fórem companys d'estudis a la Facultat de Dret i el vaig captar per a la NEU (Nova Esquerra Universitària), una organització filial de l'FLP.

16. Vilanova i la Geltrú

De retorn a Sabadell i exercint l'advocacia, em visitaren uns treballadors de Vilanova. Eren d'una empresa que havia fet suspensió de pagaments i que es convertí en una cooperativa laboral. Era la CIAP (Construccions Industrials Agropequàries). Vaig anar a treballar-hi d'advocat i vaig acabar dirigint aquella empresa que fabricava maquinària per a fer pinso: molins, tremuges...

L'empresa, funcionant com a cooperativa, va remuntar posicions i funcionà a ple rendiment. S'hi incorporaren diversos companys sabadellencs: el meu germà Antoni, en Miquel Crusafont, l'Oriol Garriga, en Josep Carnicer, l'Andreu Arenes, etc.

Progressivament, anaren augmentant les tensions entre el Comitè Rector i la Direcció. Jo volia tenir plens poders com a gerent i em discutien algunes mesures tècniques. En no cedir, me'n vaig anar quan l'empresa encara rutllava.

A Vilanova vàrem fundar l'FLP amb en Jaume Bertran, fill del ferrer de mar, un antic poumista, amant de la pintura, que decorava cada racó de casa seva.

Tot i que nasqueren en una clínica barcelonina, les meves dues filles, l'Anna i l'Eva, foren fruit d'aquell trienni vilanoví.

De retorn de Vilanova, i com que no tenia habitatge propi a Sabadell, vàrem viure un cert temps al mas de la Roca, mentre exercia l'ofici d'advocat a la gestoria Miralles.

IV Trencant la por, guanyant la llibertat

De retorn a Sabadell, Manuel Garriga serà un dels principals referents de l'oposició contra la dictadura des de l'òptica del socialisme democràtic. Abanderant iniciatives culturals i ciutadanes, amb una àmplia projecció dins l'àmbit encara de la clandestinitat, impulsarà la visualització de l'antifranquisme i la construcció de nuclis d'opinió i militància que foren la base del Partit Socialista a Catalunya.

La dècada dels setanta comportà un fort revifament de l'oposició al franquisme, en què s'incorporaren noves llesves de lluitadors i objectors del règim. Els conflictes laborals, el naixement d'associacions de veïns i la decadència del franquisme comportaren un progressiu diàleg i enfortiment dels grups democràtics. Pel novembre de 1971 es constituïa a l'església barcelonina de Sant Agustí Vell l'Assemblea de Catalunya, l'organisme unitari de l'oposició democràtica que tanta força mobilitadora demostraria en el període 1971-1976.

En Manuel prossegueix així el seu relat:

17. L'antifranquisme militant a Sabadell

Instal·lat definitivament a Sabadell, al carrer de Riego (aleshores batejat com "27 de Enero de 1939", la data de l'entrada a la ciutat de les tropes franquistes), completava el treball d'advocat a la gestoria Miralles amb la docència universitària. Primer a la Universitat Central de Barcelona i a l'Estudi General de Lleida, per passar després a la Universitat Autònoma de Barcelona, on impartia cursos d'Hisenda pública i de Dret financer.

A Sabadell vàrem crear, amb en Miquel Crusafont i altres amics, l'Aula de Cultura de l'Acadèmia de Belles Arts, que amb les seves propostes intel·lectuals remouria les encalmades aigües de la cultura local. Des d'aquell reducte creàrem també la revista *TS*, editada juntament amb els Amics de les Arts de Terrassa i que pel fet d'acollir articles escrits amb llibertat de pensament, tant en l'àmbit cultural com ciutadà, visqué sotmesa a la censura i a les multes imposades per l'autoritat governativa.

El gener de l'any 1970, al mas de la Roca de Sant Llorenç Savall, es produiria la dissolució del FOC,

just un any després d'expulsar-ne els sectors trotsquistes. Diferències d'estratègia respecte a l'assoliment de la democràcia, i les successives escissions i desafeccions (del FOC en sorgiren els fundadors del PTE, l'MCC i altres petits grups d'esquerra, mentre que antics militants decidien enquadrar-se en el PSUC, com l'Àngel Abad), en propiciaren la definitiva dissolució.

Amb motiu de les activitats de preparació del Primer de Maig de 1971, en les quals agents de la Brigada Político-Social van disparar contra la gent que repartia fulls de mà als Merinals, amb el resultat d'una noia ferida a la cama per un tret de rebot, vàrem impulsar una recollida de signatures contra la repressió policial. Llavors creàrem, l'any 1972, l'Assemblea de Ciutadans, un òrgan de coordinació i defensa democràtica, integrat majoritàriament per persones no alineades políticament, que organitzà –i hi donà suport– diferents activitats d'àmbit cultural, com un cicle de conferències de l'Aula de Cultura de Belles Arts, amb participació d'intel·lectuals com Carlos Castilla del Pino, Manuel Vázquez Montalbán i on una conferència del filòsof José Luis Aranguren omplí a vessar els locals de la Cambra de Comerç sota l'atenta vigilància del comissari de Policia, assegut al seu costat.

Aquelles activitats significaren una nova forma de resistència, de signe més aviat cultural, i ajudaren a obrir els sectaris i tancats rengles de l'esquerra a moltes persones.

V Capdavanter del socialisme sabadellenc

Després de la dissolució del FOC (Front Obrer de Catalunya), Manuel Garriga aglutinà antics militants i nous companys i companyes que, des de la conspiració dels anomenats "elèctrics", l'Assemblea de Ciutadans i, ja amb més estructura organitzativa, la Convergència Socialista de Catalunya, constituïrien la base del socialisme sabadellenc del qual Manuel Garriga fou el principal referent.

Manuel Garriga ho explica així:

18. De les cendres del FOC als "elèctrics"

Un grup vallesà de gent que havíem quedat despenjats del FOC ens reuníem a casa per fer política. Hi

acudien, entre d'altres, l'Antoni Farrés, en Manuel Royes –de Terrassa–, en Joan Brunet, la Lluïsa Domingo, en Lluís Brunet, en Manel Pagès...

Ens van dir els "elèctrics" –en opinió d'algú–, perquè teníem connexions arreu. D'aquell grup en sorgí la iniciativa de presentar-nos a les "eleccions" municipals de la tardor de 1973, que foren les darres del franquisme pel sistema terços –familiar, sindical i corporatiu–, amb una candidatura pel terç familiar, juntament amb l'Hermenegild Martí. Aquesta opció destinada a obrir bretxa en el municipalisme franquista, i que s'havia assajat amb bons resultats a Terrassa i Barcelona, finalment s'hagué de descartar per l'oposició frontal del PSUC.

Personalment, des d'aleshores, vaig tenir la impressió que els companys comunistes no em volien concedir cap avantatge com a futur candidat a alcalde de Sabadell.

La relació amb la policia i el seu cap local, el tristament recordat Juan Ignacio García, estaven emmarcades per un cert respecte personal. Jo era una persona fixada i, per tant, susceptible de ser detinguda en qualsevol moment, però a la qual se li feien determinades i útils confidències sobre reunions i moviments. Això em creava sovint un problema de susceptibilitats respecte als companys de lluita.

Fredament considero ara que en García era un professional que coneixia l'ofici de comissari de policia i sabia mantenir l'ordre públic procurant no fer gaire renou.

19. L'Assemblea de Catalunya

Ja he parlat del naixement de l'Assemblea de Catalunya, l'organisme unitari de l'oposició antifranguista de Catalunya creat l'any 1971. Les activitats mobilitzadores de l'Assemblea van tenir un èxit o una repressió diversa. Si l'1 de maig de 1973 poguérem reunir-nos uns tres milers de persones als Jesuïtes de Sant Cugat, convocats per l'Assemblea de Catalunya, en una manifestació que ens donà ales, la repressió continuava actuant. L'octubre d'aquell mateix any, la policia detingué 113 membres de l'Assemblea a la parròquia de Maria Mitjancera de Barcelona, entre els quals quatre sabadellencs: Montserrat Camarasa, Emili Ferrer, Manel Pagès i

Jesús Salvador, que foren reclosos a la presó Model de Barcelona. Aquest engarjolament massiu de polítics no va fer altra cosa que estimular el combat de l'oposició democràtica.

20. Els afers de la residència Albada i la Gran Via

El setembre d'aquell 1973 se celebrà el judici contra els professionals de la Residència Albada que havien estat acomiadats per criticar públicament la falta de mitjans i d'atenció que rebien els nens del centre. De fet, qui inicià l'embolic fou el mateix alcalde, Josep Burrull, aconsellat pel seu advocat, en Vila Pagès, que denuncià els monitors acusant-los de suposades pràctiques inconfessables. L'equip gestor de l'Albada, amb en Franquesa al capdavant, intentava educar els nens orfes de la residència en una línia de llibertat, creativitat i responsabilitat en l'estil del moviment pedagògic de Rosa Sensat. Aquesta ideologia educativa xocava frontalment amb la mentalitat conservadora de la Junta formada per l'alcalde, el rector de Sant Fèlix, etc., que opinaven que a aquells nois, atesa llur procedència, calia sobretot ensenyar-los disciplina de forma autoritària. En Burrull anava tan encogat, que acceptà de comparèixer a judici. Fou una festa per nosaltres. Portàvem la defensa en Toni Farrés, en Jaume Buxó i jo. La gran peça probatòria de l'acusació era una pel·lícula en què es veien les dependències de l'Albada, certament amb un notable desordre, amb uns nens jugant a cuit i amagar. La sala del judici estava plena fins a la bandera, i la riota fou general, fins a l'extrem que el jutge va ordenar la suspensió del judici.

Un altre problema ciutadà que esclatà amb molta força fou l'afer de la denominada Gran Via, la nova calçada urbanitzada a partir del soterrament de les vies del ferrocarril de la Renfe, que creuaven la ciutat d'est a oest. La Fundació Bosch i Cardellach s'hi havia manifestat en contra, opinant que es substituiria un "dogall de ferro per un altre de ciment". Allò que es volia, des d'una perspectiva progressista, és que la nova infraestructura suprimís la separació entre els dos sabadells: el centre i els barris perifèrics, amb alternatives més imaginatives que, sense deixar de representar una millora en la circulació urbana, generessin espais lliures i lliguessin la trama urbana.

L'Ajuntament no va voler ni parlar d'aquesta alternativa viable i, a més, pretenia cobrar unes altíssimes quotes d'urbanització als veïns dels carrers afectats, que, acompanyats pel moviment veïnal, es van mobilitzar en contra d'aquelles contribucions especials. A mi em va correspondre assumir la defensa d'aquells petits propietaris, una pedra de toc amb la qual va ensopegar l'Ajuntament que presidia Josep Burrull, l'alcalde del *Movimiento*, de qui, uns anys abans, el general Moscardó, veient-lo desfilar al capdavant del Frente de Juventudes, al camp de futbol de la vella Creu Alta, havia dit que "*le recordaba a su hijo*", aquell que fou sacrificat durant la guerra civil a l'Alcàsser de Toledo.

21. Quan creies que s'acabava...

El 20 de desembre de 1973, l'almirall Carrero Blanco, l'home de confiança de Franco, moria en un atemptat a Madrid saltant per l'aire amb el seu cotxe blindat. Aquell fet trencava momentàniament la continuïtat del règim i donava alè a l'oposició democràtica.

El març de 1974 el franquisme condemnà a mort i executà al garrot Salvador Puig Antich, un jove militant anarquista, acusat de la mort d'un policia. El règim franquista volia donar proves de la seva fortalesa ja agònica. Un mes després, el 25 d'abril, triomfava a Portugal la revolta dels clavells vermells, que significà, manu militari, la fi de la dictadura al país veí i una notable injecció de moral per als cada dia més nombrosos antifranquistes.

Encara el 1974, el 8 de setembre, la policia abortava al Col·legi de les Escolàpies de Sabadell una reunió de la Permanent de l'Assemblea de Catalunya. Entre els 67 detinguts hi havia en Lluís Brunet i en Feliu Crespi de Sabadell, però aquesta vegada, l'endemà mateix, després de declarar davant el jutge, els posaren en llibertat. Si la revolta dels capitans el mes d'abril a Portugal obria una llum d'esperança, l'onze de setembre es perpetrà el sanguinari cop d'estat militar a Xile, dirigit per la CIA i representat pel general Pinochet. Fou un cop molt fort per als demòcrates i, especialment, per als socialistes i la unitat de l'esquerra, que, superant la

línia de la lluita armada, havia assajat, al con sud, la via de les urnes per assolir el socialisme.

Un mes i mig després, l'Assemblea Democràtica de Sabadell, continuadora de la Coordinadora d'Entitats i amb majoria de persones que no militaven en partits tradicionals, els "no alineats", en l'argot de l'època, s'integrà dins l'estructura de l'Assemblea de Catalunya. L'Assemblea Democràtica de Sabadell es fundaria oficialment el 27 d'octubre de 1974 al bosc de Togores.

Després d'aquest incís, de memòria històrica, en Manuel continua el relat de l'activitat:

22. Convergència Socialista de Catalunya

Paral·lelament a aquests fets, els "elèctrics" decidírem fer un pas més en l'articulació de l'espai socialista i, mitjançant el contacte amb l'Isidre Molas i en Pasqual Maragall, creàrem una associació socialista a Sabadell. En aquesta etapa es distanciaren dels "elèctrics" en Manel Pagès i l'Antoni Farrés, que s'enquadraren al PSUC. Amb la crida "Per la unitat dels socialistes de Catalunya", emesa el juliol de 1974, es posaria en marxa el procés de confluència de diferents col·lectius de Catalunya per a la creació del Partit Socialista. D'aquest col·lectiu en va néixer el grup de Sabadell de la Convergència Socialista de Catalunya (CSC), que es fundà al meu domicili del carrer de Riego, 106, en una reunió convocada conjuntament amb en Joan Brunet. Ambdós fórem els introductors de la Convergència Socialista a Sabadell.

Els primers membres de la CSC local foren en Jesús Salvador, l'Emili Ferrer, en Lluís i Joan Brunet, en Jaume i en Francesc Masoliver, en Joan Marcet, en Joan i Jordi Olivé, l'Antoni Creus i la Carmina Orriols, en Francesc Colomer, en Jaume Valls... També s'hi afegí un grup de Cristians pel Socialisme, amb en Joan Garriga, l'Eulàlia Gorina, l'Antoni Ribera, la Maria Vall... Personalment, l'any 1974 fou un any dur, i es consumà la separació amb la Núria Casas.

23. 1975, un any decisiu

L'any 1975 va ser determinant en la lluita pel restabliment de la democràcia. L'exigència d'amnistia i llibertat, i la reivindicació de l'Estatut d'Autonomia

de Catalunya eren ja un clam generalitzat que es feia present en cada oportunitat. Pel gener se celebrà la primera conferència de delegats de la Convergència Socialista, i aquesta organització anava prenent cos, consolidant l'espai del socialisme.

Però retornem al fil narratiu d'en Manuel:

En aquella època vaig exercir d'advocat defensor en el darrer judici del TOP a Madrid. Era un sumari on hi havia encartada molta gent, entre els quals el meu cunyat Rafael Casas. El judici va ser com una paròdia i, per primera vegada, vam aconseguir pactar una sortida raonable. Hi vàrem portar de testimoni l'Anton Canyelles, el democristià aleshores president dels Amics de l'ONU, que, amb el seu testimoni, va salvar en part el judici.

A la primavera, el Govern civil autoritzà la celebració a Barcelona del cicle "Les terceres vies a Europa", la primera presentació encoberta en públic de les diferents forces i opcions polítiques catalanes. Aquest cicle es faria més endavant a Sabadell organitzat per l'Acadèmia de Belles Arts i la Cooperativa La Sabadellenca, amb els líders locals de les diferents opcions. A mi em va correspondre presentar l'alternativa socialista; el PSUC seria representat per en Manel Pagès i l'Antonio Trives. L'Hermenegild Martí representà el Reagrupament Socialista i Democràtic, en Josep Guillem el Front Nacional de Catalunya, en Joan Montsech Convergència Democràtica i en Lluís Casals l'Esquerra Democràtica liderada per Ramon Trias Fargas. Entre els assistents a la meua dissertació, la Maria Badia quedà fascinada pel conferenciant, i s'inicià al cap de poc una turmentosa i flaubertiana relació amorosa que, a empentes i rodolons, es perllongà fins a primers de 1985.

Des de la Gestoria Miralles i del despatx laboralista de l'Antoni Farrés, donàvem ajut i rebíem informació dels moviments socials i laborals de Sabadell i comarca; aquestes informacions nodrien les cròniques d'un grup de periodistes demòcrates com Josep Maria Montseny, Xavier Vinader, Jaume Valls, Dionisio Jiménez, Joan Brunet... que com a corresponsals locals les veien publicades als rotatius barcelonins, fent un contrapès veraç a la informació de Sabadell, el diari del *Movimiento*, com feien també la combativa revista *Ca N'Oriach* i la ja esmentada revista *TS*.

VI De la resistència a la lluita pel poder

En el trànsit de la política clandestina de la dictadura, en què tot era voluntariat i proïsme i existia una àmplia solidaritat entre els demòcrates i la democràcia real amb la cursa per assolir l'exercici del poder; les regles del joc polític van canviar acceleradament. La legalització dels partits polítics i la despenalització de l'exercici democràtic comportaren un canvi accelerat entre la teoria i la praxi política. La confrontació dels discursos massa acadèmics i dels papers covats en laboratoris clandestins, amb els problemes i anhels de la gent del carrer, fou xocant.

En aquest procés en Manuel Garriga va posar-hi tota la pell d'humanista.

24. La vaga general de Sabadell

Després de les dues grans manifestacions a Barcelona l'1 i el 8 de febrer de 1976, convocades per l'Assemblea de Catalunya amb el lema "Llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia", i que ens donà una gran moral en comprovar que "érem molts més dels que ells volen i diuen", com cantava en Raimon Pelegrero, a Sabadell es desenvolupà el procés cap a la vaga general. La vaga general es covà arran de diferents actuacions policials desmesurades i indiscriminades. El ministre de la Governació, Manuel Fraga, no estava disposat a transigir amb manifestants ni amb l'"ordre" públic. "La calle es mía", havia declarat solemnement. Aquesta vaga general es desfermà un dilluns i va tenir com a escenari final les Pistes d'Atletisme, el Dijous Gras.

En Manuel recorda aquells fets així:

A Sabadell la repressió policial indiscriminada va posar a prova l'organització política unitària (l'assemblea democràtica), però, sobretot, la força dels treballadors, que van respondre amb una convocatòria de vaga que s'anà generalitzant i afectà també el comerç. El desenllaç d'aquella impressionant mobilització popular es canalitzà el Dijous Gras a les Pistes d'Atletisme, atesa la insuficiència del Pavelló d'Esports per acollir tanta gent. Allà a les pistes, tal-

ment com en una àgora de l'antiga Grècia, es van manifestar tots els problemes acumulats durant anys de silencis, amb un clam unànim: la dimissió de l'alcalde Burrull.

Malgrat que el PSUC i Comissions Obreres dominaven els moviments de les masses, vaig estar al peu del canó des del primer moment de la vaga, però va haver-hi maniobres a darrera hora per obviar-me. Gent del PSUC em van fer desplaçar a la Comissaria, al·legant una reunió important, per tal d'evitar la meua presència a les Pistes a l'hora clau d'entrar-hi amb els advocats i els treballadors alliberats. El *tanto* se l'apuntà en Farrés.

El final d'aquella vaga general el vàrem pactar a casa de l'Antoni Forrellat (empresari de la Unitat Hermètica, demòcrata i convergent), al carrer d'Alfons XIII. A la reunió hi érem l'Antoni Farrés, en Manel Pagès, l'amfitrió i jo mateix, i es decidí forçar la dimissió de l'alcalde Josep Burrull. Dies després hi hagué una nova reunió al Govern Civil de Barcelona, amb el seu titular, el Sr. Belloch, que estava malalt, i ens va rebre malalt, al llit i en pijama. Allí es pactaren la dimissió de l'alcalde Burrull i unes certes regles del joc polític a Sabadell. Després en Belloch va parlar-ne amb Burrull i el cap de la Policia, en García, acomplint els compromisos pactats.

Des d'aleshores a Sabadell es van respirar uns nous aires, havíem guanyat un sòlid espai de llibertat. Així, l'1 de maig, ens poguérem manifestar sense problemes a Ca n'Oriac i, per l'agost, quan arribà la columna tramuntana de la Marxa de la Llibertat, no tindria, a diferència d'altres localitats, cap problema per desenvolupar les seves activitats. La Marxa de la Llibertat recorria Catalunya poble per poble agitant les reivindicacions de llibertat, amnistia i Estatut d'Autonomia.

Joan Carles va nomenar president Adolfo Suárez, un home del Movimiento, per tal de capejar la creixent onada democràtica i poder tirar endavant la reforma política, davant la ruptura democràtica que preconitzaven les esquerres i, naturalment, el PSC.

Si la vaga general va ser un èxit, la vaga del metall que la succeí, a la tardor, forçada al límit per Comissions, serví per desprestigiar els dirigents

del moviment obrer i fomentà el tancament d'algunes petites i mitjanes empreses del sector. "Nunca segundas partes fueron buenas", com diu un refrany castellà.

Aquell any 1975, ens presentàrem a les eleccions parcials al Col·legi d'Advocats, però guanyà la candidatura oficialista, per davant de la formada per Antoni Farrés, Manuel Garriga i Lluís Casals, que preconitzava una major implicació del Col·legi en la vida ciutadana. En el "gremi" dels advocats encara els fèiem por.

La commemoració de l'11 de Setembre, autoritzada finalment a Sant Boi de Llobregat, reuní tota una gernació, una gentada mai vista fins aleshores en una manifestació política, una fita que feia concebre sòlides esperances respecte a un futur en democràcia i llibertat.

25. De Convergència Socialista al PSC (Congrés)

Amb el "Míting de la Llibertat" que omplí a vessar el palau blaugrana el 22 de juny –fou el primer acte polític partidista i de masses autoritzat i on "suàrem socialisme"–, s'iniciava el procés cap al Congrés Constituent del Partit Socialista. A Catalunya hi havia tres opcions de socialisme democràtic: la Federació Catalana del PSOE, que, dirigida des de Madrid i pràcticament inexistent en aquells primers anys setanta, arrelava entre la població immigrada; el Reagrupament Socialista i Democràtic, liderat per Josep Pallach, un polític madur però marcat per un anticomunisme visceral, i nosaltres, el PSC (Congrés). Unir aquestes forces era políticament necessari i un servei necessari al poble de Catalunya.

Passat l'estiu, els dies 30 d'octubre i 1 de novembre de 1976, al teatre dels Caputxins de Sarrià de Barcelona, celebràrem el Congrés constituent del Partit Socialista de Catalunya, que es coneixeria popularment com a PSC (Congrés), on vaig anar de cap de la delegació de Sabadell. Naixia una organització flexible i poc jerarquitzada, capaç d'acollir moltes sensibilitats. Aquella nova força política nascuda de la unió de diversos grups i persones que es reclamaven socialistes, fou el "pal de paller" sobre el

qual s'articulària la unitat del socialisme a Catalunya, tan fragmentat en la clandestinitat.

El PSC (Congrés,) liderat a Sabadell per Manuel Garriga, va créixer en quantitat i qualitat de militants, aglutinant un nombre important de treballadors i treballadores intel·lectuals (universitaris, ensenyants, empleats, petits empresaris...), però amb molt pocs treballadors industrials en una ciutat obrera com era Sabadell. Aquesta composició una mica elitista, juntament amb una manca de visió en l'estratègia sindical (la desvinculació de la USO i el pas a la UGT no es va fer quan corresponia i, en fer-se el pas, la direcció local del sindicat socialista era ocupada per militants de la Federació Catalana del PSOE), va tenir una clara projecció electoral, sobretot en comparació amb el PSUC, que tenia el suport incondicional de les Comissions Obreres i militants en totes les organitzacions de base de la ciutat.

L'octubre de 1976 moria, d'un atac de cor, en Jaume Viladoms i Valls, el principal referent històric del socialisme sabadellenc, fundador de l'MSC (Moviment Socialista de Catalunya), precisament al pati del seu domicili de la Creu Alta, i que havia desenvolupat una notable tasca pedagògica entre els treballadors. Viladoms s'havia incorporat, a instàncies meves, al procés pel Partit Socialista de Catalunya. Pocs dies després del seu òbit, el 23 d'octubre, se celebrà al Pavelló Municipal d'Esports de Sabadell i sota el lema "Guanyem la Llibertat" el primer míting autoritzat a la nostra ciutat del PSC. En aquell emotiu acte polític en què el Pavelló s'omplí de gom a gom, parlàrem Juan Alamillo, Maria Ramoneda, Ramon Puiggròs, David Pérez, jo i en Joan Reventós, que tancà l'acte.

En Manuel recorda aquella jornada amb gran emotivitat. Diu que a l'hora de parlar es quedà en blanc i que tingué sort, perquè havia escrit prèviament el discurs i el pogué llegir.

26. La transició democràtica

El 15 de desembre de 1976, el president Suárez convocà el referèndum sobre la reforma política. Els socia-

listes denunciàrem aquell procés imposat, de laboratori, i ens manifestàrem per l'abstenció. Suárez utilitzà a fons el ressort de la televisió i assolí una victòria aclaparadora. Des d'aleshores tindria carta blanca per desmuntar els darrers ressorts del *Movimiento* i per organitzar un ampli partit de dreta, la Unión del Centro Democrático, des del qual el franquisme més presentable volia conservar el poder. Fora de la UCD els franquistes més *engagés* s'uniren en la Coalición Popular, liderada per Manuel Fraga, més endavant Alianza Popular, l'embrió de l'actual Partido Popular.

La legalització dels partits polítics –fins aleshores encara oficialment clandestins– fou la prova del cotó fluix de la reforma democràtica en curs. Sobretot la del Partit Comunista, que no es materialitzà fins després de diverses facècies un pèl rocambolesques en plena Setmana Santa.

En aquella onada de recuperacions de símbols i de fraternitat democràtica, els socialistes acceleràrem els mecanismes d'unitat. Així se signà l'anomenat Pacte d'abril entre el PSC (Congrés) i la Federació Catalana del PSOE per concórrer units a les eleccions generals, convocades el 15 de juny.

Manuel Garriga, com a futur cap de llista a l'Alcaldia de Sabadell, figurà a les llistes dels Socialistes de Catalunya que encapçalà en Joan Reventós.

Com a candidat, vaig participar en diversos actes electorals, com el míting de l'11 de maig a Terrassa, juntament amb Joan Alamillo, Josep Maria Triginer, Maria Aurèlia Capmany i Carlos Cigarran. Com a militant, vaig cedir el meu propi cotxe, un Seat 1.500, per a la campanya electoral, però em va quedar tan malmès que ja no vaig poder tornar-lo a utilitzar.

El 15 de juny de 1977 se celebraren les primeres eleccions generals democràtiques (havien passat 41 anys des de les darreres, les del 16 de febrer de 1936). Amb aquestes eleccions al Congrés dels Diputats i al Senat de l'Estat Espanyol s'encetava l'etapa democràtica al nostre país.

Les característiques principals d'aquella històrica jornada foren les d'una gran participació i entusiasme

electoral, enmig d'un notori confusionisme per la falta de precedents, tant pel que fa als col·legis electorals, com al mateix cens electoral. Els partits polítics d'esquerra, acabats de legalitzar, haguérem d'afrontar una gran campanya d'explicació de la nostra ideologia i de les propostes electorals, amb una gran concurrència de persones als mítings i als actes electorals.

L'hegemonia de les forces polítiques d'esquerra va manifestar-se de forma contundent a Sabadell i a Catalunya. El PSUC dominà amb 31.668 sufragis, recollint el fruit d'una trajectòria de lluita i organització durant la dictadura, per 26.173 vots que n'obtingué la candidatura dels Socialistes de Catalunya. Ambdues forces d'esquerra quedaren molt per davant del Pacte Democràtic per Catalunya (format per la CDC de Pujol, el PSC (Reagrupament) de Josep Pallach i l'EDC de Ramon Trias Fargas), que aconseguí només 15.112 vots. D'aquella històrica jornada en Manuel recorda això:

205

A la matinada quan, per fi, es completaren els resultats de Sabadell i de Catalunya, els socialistes sortírem cofois de la seu electoral de la via de Massagué. Al passeig ens abraçàrem amb els companys del PSUC. El franquisme havia estat severament derrotat a les urnes. A Catalunya el PSC de Joan Reventós era la força més votada.

27. El PSC (PSC-PSOE)

Després de l'èxit electoral de la coalició Socialistes de Catalunya, que es convertí en la primera força electoral del país, es convocà el Congrés d'Unitat Socialista, celebrat al Palau de Congressos de Barcelona el juliol de 1978.

La creació del PSC (PSC-PSOE) comportava l'autodissolució dels partits existents en una única organització socialista. A Sabadell, la falta de sintonia entre els membres del PSC (Congrés) i de la Federació Catalana del PSOE ja era notòria i es va manifestar en el procés precongressual i també, a bastament, en el decurs del Congrés, especialment el primer dia, el 15 de juliol, en el qual, els militants

sabadellencs del PSOE, notablement Antonio Marín i Pepe González, van fer part del grup més reaci a la prevista dissolució d'aquell col·lectiu. La rebequeria acabà quan, l'aleshores vicesecretari general del PSOE, Alfonso Guerra, reuní els rebels en una sala a part, dient-los allò que "*el que se mueve no sale en la foto, a formar y a firmar*".

L'endemà, el 16 de juliol, mil delegats i delegades (450 del PSC, 450 de la FC del PSOE i 100 del Reagrupament) elegien l'executiva per quotes del nou PSC (PSC-PSOE).

Malgrat les divergències de tarannàs i sensibilitats, aquell fou un pas cabdal per unir els socialistes de Catalunya, un vell somni de molts antifranquistes, que veien en aquella jove força la possibilitat d'avançar units vers l'autogovern i la justícia social.

VII L'hora de les eleccions municipals

El desig de Manuel Garriga era esdevenir alcalde de Sabadell. Per això s'havia preparat tota la vida. Però les primeres eleccions municipals democràtiques, després de gairebé mig segle d'abstinència, van convocar-se en ple conflicte local en el si del Partit dels Socialistes. Amb aquest handicap, Antoni Farrés assolí un notable avantatge de vots. La col·laboració lleial de Manuel Garriga a la recuperació i governació de la ciutat, des de les responsabilitats de la Hisenda i del grup municipal, foren instrumentades pel sector crític com una capitulació al PSUC. En l'esfera acadèmica en Manuel obtingué el Doctorat en Dret cum laude per la UAB.

28. Les primeres eleccions municipals democràtiques

Després de l'aprovació en referèndum de la Constitució Espanyola (el 6 desembre de 1978), el Govern de la UCD presidit per Adolfo Suárez dissolgué les Corts i convocà noves eleccions generals el març de 1979, que refermaren la seva majoria. A Sabadell els resultats donaren el triomf al PSUC amb 26.665 vots, per 25.603 del PSC, ja convertit aleshores en Partit dels Socialistes de Catalunya per la fusió del PSC (Congrés) de la Federació

Catalana del PSOE i del PSC (Reagrupament) i que pràcticament s'equilibrava electoralment amb el PSUC, el qual perdria cinc mil vots respecte als anteriors comicis generals del 1977. Ambdós partits quedaren a molta distància de la UCD i de Convergència i Unió, que formaren per primera vegada coalició electoral (13.360 vots).

Finalment el mateix any 1979 es convocaren, després de quaranta-sis anys, les primeres eleccions municipals de la democràcia. Des de la mort del general Franco, i del procés de transició democràtica amb la legalització dels partits polítics, els ajuntaments varen veure pràcticament paralitzada la seva activitat, sobretot a Sabadell, on la dimissió forçada de l'alcalde Burrull –per la vaga general i que es féu oficialment efectiva el juliol de 1976–, i la seva substitució per un temerós i prudent Ricard Royo, reduïren l'activitat municipal a les mínimes funcions.

La confecció de la candidatura socialista ja resultà controvertida –*explica en Manuel*–. Les directius del PSC eren les de situar en llocs visibles de les llistes militants dels tres col·lectius socialistes recentment fusionats. A Sabadell la impossibilitat d'entesa entre els militants del PSC (Congrés) i els de la Federació Catalana del PSOE va fer que, malgrat que nosaltres, amb una llista que encapçalava, derrotéssim en l'assemblea local l'opció encapçalada per Joan Martínez Bona, la direcció del PSC ens obligués a introduir-hi integrants de l'altra opció.

Aquesta amalgama no tan sols no acontentà ningú, sinó que provocà el boicot obert d'una part de la militància, i també recels entre els electors, que contraposaren la "seriositat" de Farrés a la pretesa "bohèmia" de Manuel Garriga. De fet Garriga i Farrés procedien del mateix nucli polític i d'amistats, eren "dos galls d'un mateix corral".

A Sabadell la candidatura del PSUC encapçalada per l'Antoni Farrés va obtenir 37.590 vots, més del doble dels sufragis que la candidatura del PSC que encapçalava Manuel Garriga i que obtingué només 17.820 vots.

A aquesta exagerada diferència –analitza Manuel– hi contribuï decidivament l'actitud del sector crític

dels socialistes, format pels militants procedents de l'antiga Federació Catalana del PSOE, encapçalats per Antonio Marín, que no van participar en la campanya electoral. Tant és així, que van celebrar amb xampany la desfeta local a la seu del carrer de Jesús. També fou passiva l'actitud del sector obrerista procedent del PSC (Congrés), dirigit per Jesús Salvador i Emili Ferrer, que no confiaven en mi com a cap de llista.

Després de les eleccions, el pacte de progrés establert arreu de Catalunya entre PSC, PSUC i CiU es limità a Sabadell al PSC i el PSUC, atès que Convergència i Unió, tot i votar Farrés per alcalde, declinà participar-hi i passar a l'oposició, junt amb el grup de Centristes de Catalunya-UCD.

Amb en Farrés com a alcalde, entre el PSUC i el PSC formàrem una sòlida majoria de govern d'esquerra. La situació econòmica de la ciutat era llavors molt greu, per la crisi del principal sector de producció, el ram del tèxtil, que havia arrossegat altres indústries vinculades i que es palesava amb un altíssim nivell d'atur obrer.

29. Tinent d'alcalde

El cartipàs de govern m'atorgà la regidoria d'Hisenda i la segona tinença d'Alcaldia. La tasca "d'endreçar" els comptes de l'Ajuntament, establir unes ordenances adequades i pagar les despeses a un termini raonable de noranta dies, a més de l'objectiu principal, el de recuperar la confiança dels ciutadans en el seu Ajuntament, foren la dedicació principal d'aquell primer període. Per això vaig decidir donar confiança als funcionaris, com a tècnics qualificats, independentment del seu ideari (només vaig "castigar" actituds clarament hostils com la de l'ultradretà Castellanos) i no vaig voler crear llocs de "confiança política", per evitar el rebuig dels treballadors municipals. Aquest estil contrastava obertament amb el de l'Antoni Farrés, que farcí l'Ajuntament de "comissaris polítics" i mantingué un enfrontament obert amb el secretari i altres caps de l'administració.

Aquest diferent tarannà amb en Farrés, s'evidencià públicament amb motiu de la presentació –al teatre la Faràndula– dels pressupostos municipals. L'alcalde Farrés decidí que al col·loqui només parla-

ria ell, i quan va arribar el meu torn vaig abandonar estentòriament la mesa. Des d'aleshores l'Antoni Farrés va entendre que els temes de govern els havíem de pactar entre els dos grups municipals que hi donàvem suport.

Les relacions amb els companys socialistes foren difícils. El sector crític controlava el Partit (la Federació i l'Agrupació) i anava al seu aire. Amb motiu de l'exposició i el cicle de conferències "Sabadell Proposa", l'any 1980, que popularitzà mitjançant una esplèndida exposició el projecte de l'eix Macià, el regidor Castillo va convocar-hi l'aleshores alcalde de Madrid, Enrique Tierno Galván, sense comentar-ho amb el grup municipal. Me'n vaig assabentar de casualitat i, fent el cor fort, vaig anar a recollir-lo en nom de l'Ajuntament a l'aeroport de Sabadell, on arribava en helicòpter i on els "companys" crítics ja li havien organitzat la recepció i un dinar fraternal.

Molt comentada, per la seva novetat, fou la meua iniciativa d'enviar funcionàries d'incògnit a controlar l'aforament de les discoteques de la ciutat que no contribuïen com corresponia. Aquelles funcionàries, conegudes com "Los Ángeles de Charlie", van proporcionar dades reals d'ingressos que em van permetre obrir una negociació amb els propietaris dels establiments, per tal de confegir una contribució justa i real.

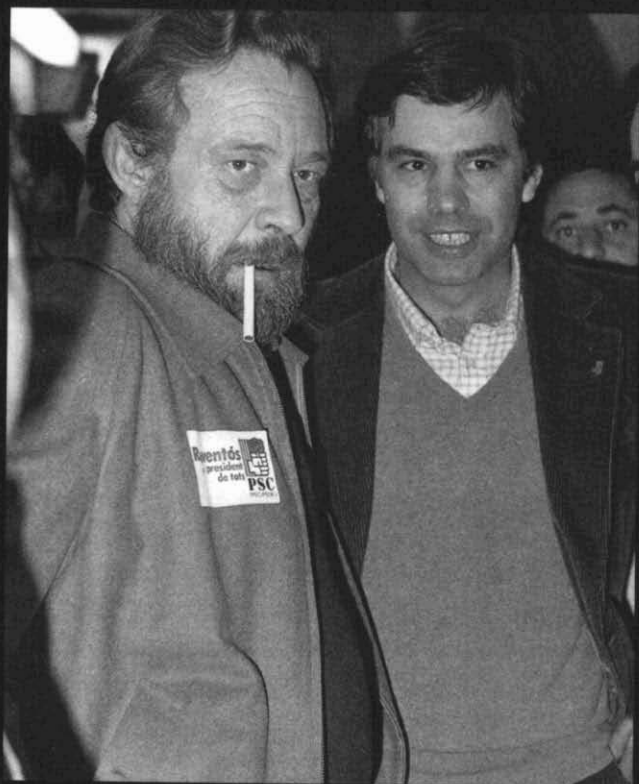
30. Doctor en dret

Malgrat que les tasques de govern de la ciutat l'absorbien, el setembre de 1980 Manuel Garriga es doctorà amb qualificació de cum laude per la Universitat Autònoma de Barcelona. M'ho comenta així:

La redacció de la tesi doctoral em va portar set anys, a base de vacances de Nadal, de Setmana Santa i d'estiu, i de sacrificar caps de setmana a dojo. Una anècdota curiosa fou que necessitava conèixer la liquidació dels Pressupostos Generals de l'Estat des de la segona meitat de segle XIX i, si bé aquests papers figuraven en les fitxes de l'arxiu del Ministeri d'Hisenda, no es trobaven enlloc. Finalment un bidell veterà, que ja es retirava, em va acompanyar al soterrani i allà jeien espellifats els famosos Pressupostos. També em va explicar que dos o tres anys enrere hi

Fotografia 4. Candidatura socialista a les primeres eleccions democràtiques municipals. D'esquerra a dreta i de dalt a baix: Joan Martínez Bona, Pedro Castillo, Federico García, Antoni Creus, Oriol Civil, Juan Alcolea Pascual, Joaquim Puig, Simón Saura, Pilar Molins, Josep M. Brunet, Manuel Garriga, Maria Ramoneda, Pilar Gorina. Any 1979. Autor desconegut (Arxiu Manuel Garriga).

Fotografia 5. Manuel Garriga i Felipe González al míting socialista celebrat a Sabadell amb motiu de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, febrer de 1980. Autor desconegut (Arxiu Manuel Garriga).

havien passat bastant temps consultant-los uns nord-americans que anaven dotats d'aparells fotogràfics. Investigat el tema, va resultar que eren de la Universitat de San Diego, als EUA. M'hi vàreig adreçar per demanar-los còpies dels microfilms. Em varen contestar molt ràpidament i amablement, indicant-me que en podia disposar, com també d'una beca per pagar-me les despeses, sempre que estigués disposat a anar a la seva Universitat a llegir la tesi, amb despeses pagades. Així fou com, si bé no vaig esdevenir doctor per San Diego —calia que fes, a més, un curs allà—, sí que vaig tenir el gust d'esplaiar-me, disfressat d'acadèmic nord-americà, amb tota la pompa i solemnitat amb què envolten aquests actes. Vull confessar que si no fos que en aquella Universitat la gent coneix bastant el castellà, amb el meu incipient anglès, versió sioux, no me n'hauria pas sortit.

31. Del 23-F de 1981 al 28-O de 1982

Les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, el març de 1980, van ser un cop dur pels socialistes que esperàvem obtenir la Presidència de la Generalitat per a Joan Reventós, atesos els resultats de les eleccions generals a Catalunya, en què sempre havia guanyat el PSC. Però Jordi Pujol, al capdavant de la coalició entre CDC i UDC, aglutinà tot el vot útil del centre dreta. CiU obtingué 43 escons per 33 el PSC i 25 del PSUC. A més, els socialistes renunciàrem graciosament a pactar amb CiU per fer un govern fort, que impulsés l'autonomia. La derrota electoral havia generat una certa crisi en el Partit i governar amb Pujol l'hauria encara agreujada. A Sabadell guanyà el PSUC per 26.542 vots, amb poca diferència per davant de CiU, que en sumà 25.239. El PSC quedà lluny, amb 19.156 vots, entre una gran abstenció en els sectors obrers i populars. El decebedor resultat electoral portà com a conseqüència la crisi a l'interior del PSC, crisi que a Sabadell agreujà, encara més, la situació d'enfrontament entre el grup municipal i l'agrupació local.

En aquella campanya per les eleccions autonòmiques quan Felipe González, el líder del PSOE, va venir a parlar en un míting al Pavelló d'Esports de

Sabadell, em reconegué dels temps en què actuàrem com a advocats defensors dels processats pel TOP.

La tarda del 23 de febrer, la de l'intent múltiple de cop d'Estat, jo estava impartint classes a la Universitat Autònoma i no vaig anar a l'Ajuntament fins al vespre, quan hi havia convocat un Ple municipal ordinari. Assabentats de la gravetat de la situació que amenaçava la democràcia, decidírem continuar el Ple amb normalitat i constituir-nos en comissió Permanent, atents a qualsevol novetat. Alguns nostàlgics de la guàrdia de Franco, entre els quals, l'exalcalde Burrull, voltaven per la ciutat amatents al desenllaç.

Com a única mesura de precaució vaig portar els meus tres fills a casa de la Maria Badia per evitar-los qualsevol risc en cas que el cop d'Estat triomfés.

L'aparició del rei Joan Carles per televisió aclarí la situació en aquelles tenses hores. Fonts de la Moncloa em digueren temps després que la intervenció de la reina Sofia recordant el paper i les conseqüències de la seva família a Grècia per al futur de la monarquia foren decisives.

El trencament del partit en el govern, la Unió de Centro Democrático, provocà la convocatòria d'eleccions generals abans del termini previst. Això creà una certa incertesa política arreu del país, que es traduí, de nou, en un gran interès per les propostes dels partits i en una massiva assistència a les activitats electorals.

El socialisme en l'àmbit d'Estat presentà el programa "pel canvi" i assolí la majoria absoluta d'escons al Congrés i al Senat. De fet, aquelles eleccions foren "a caixa o faixa" entre Manuel Fraga i Felipe González, atesa la disgregació de la UCD. Amb una elevadíssima participació electoral, el PSC obtingué a Sabadell 53.809 vots, és a dir, més de la meitat dels sufragis. La coalició Convergència i Unió consolidà la seva posició de segona força política local. Alianza Popular, liderada per Manuel Fraga, obtingué el seu sostre electoral amb més de 10.000 sufragis, mentre que el PSUC, recentment escindit entre els eurocomunistes i els leninistes que crearen el PCC, només obtingué 5.589 vots, menys d'una cinquena part dels de les eleccions generals de 1977.

VIII La pèrdua del lideratge local

Malgrat que els socialistes estaven en el seu millor moment de popularitat electoral, una oprobiosa calúmnia pública, mitjançant una falsa informació, i les maniobres del sector crític del PSC, van minar la moral d'en Manuel Garriga. Els resultats a Sabadell de les eleccions generals feien somniar que es podien guanyar les eleccions municipals. Però la direcció local i catalana del PSC decidí canviar de cap de llista electoral, cosa que provocà l'abandó del lideratge del socialisme sabadellenc d'en Manuel Garriga.

210 32. Una injúria

La tardor de 1982, la trajectòria política i personal d'en Manuel Garriga es veuria sotraguejada per una injúria pública.

Sense cap mena de raó ni de prova —m'explica—, se'm va acusar, des de les pàgines del *Diari de Sabadell*, per mitjà d'una informació sense contrastar del redactor en cap, Pere Font Grasa, d'un afer de fal·lilles amb una treballadora de la neteja de l'Ajuntament, a la qual el marit, gelós i desequilibrat, va apunyalat. Aquesta falsa notícia va tenir una gran repercussió ciutadana.

Aquest fet va representar el principi del final en la carrera política d'en Manuel Garriga a Sabadell.

Des res o de ben poc serviren els desmentiments oficials —*es lamenta Manuel*—. Ni tan sols el sopar d'homenatge que ciutadans i amics em varen organitzar com a desgreuge, i al qual assistiren des de l'expresident de la Generalitat, Josep Tarradellas, l'alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall, el de Terrassa, Manuel Royes, o la primera plana dels dirigents socialistes catalans, junt amb molts amics de diferents signes polítics, no ho va reparar.

33. Les eleccions municipals de 1983

Els resultats dels socialistes en les eleccions generals feien somiar en l'obtenció de la majoria en les

eleccions municipals davant un PSUC escindit i en crisi. No obstant això, el carisma dels nous alcaldes democràtics que el poble venerava com a dipositaris del canvi radical que havien experimentat els ajuntaments va portar a fer-los dipositaris de les voluntats electorals, i obtingueren, en moltes ciutats, la majoria absoluta de regidors.

A banda d'aquest fenomen general, a Sabadell, la pugna pel control del Partit Socialista i la falta de maduresa de la direcció van portar a una situació insòlita. En comptes d'aprofitar l'aportació positiva de Manuel Garriga al govern de la ciutat, decidiren fer foc nou i tirar aquest bagatge per la borda.

Les dificultats a l'interior del PSC entre el grup municipal i el Partit van anar-se agreujant. Els crítics van continuar posant pals a les rodes i actuant, de fet, com una organització paral·lela. Els aleshores dirigents de l'agrupació local em vetaren per encapçalar la candidatura municipal de 1983.

En Manuel —un home de lleialtats—, lamenta que d'aquest descrèdit se'n fessin també partícips els que passaven per ser els seus amics.

En una reunió celebrada a la seu central del PSC, i a la qual assistiren en Joan Marcet, Joan Brunet i Francesc Colomer, per l'agrupació de Sabadell, i l'Ignasi Urenda i en Josep Maria Sala, per part de l'executiva nacional, em van comunicar la decisió de l'executiva de rellevar-me com a cap de la candidatura socialista a Sabadell.

Aquell dia em vaig sentir definitivament traït i, profundament afectat, vaig acceptar l'oferta que l'aleshores delegat del Govern a Catalunya, Francesc Martí Jusmet, m'havia fet arribar uns dies abans per treballar a la Delegació. Tot ja era ben lligat.

Decebut, aquest serà el pràctic abandó de la política local. L'home que havia aglutinat bona part de les voluntats d'oposició al franquisme i que havia estat el principal impulsor del socialisme a Sabadell era forçat a retirar-se en plena maduresa personal i política i en una situació de democràcia, veient com es deslegitimava l'acció de govern desenvolupada a l'Ajuntament de Sabadell.

El triomf de Farrés a les municipals fou esclatant, més enllà de les millors expectatives que podia imaginar el PSUC, ja que va obtenir 48.426 vots dels 94.080 emesos.

Amb Àngel Llobet al capdavant del cartell electoral, el PSC s'hauria de conformar amb 16.402 vots, i es veuria fins i tot superat per Convergència i Unió, amb 18.002.

34. Delegació del Govern a Catalunya

Fruit del triomf esclatant del Partit Socialista a les eleccions generals del 28 d'octubre de 1982, es formà un govern presidit per Felipe González, que canvià èticament i estèticament la forma de governar Espanya, trencant una inèrcia atàvica procedent tant del règim franquista com del govern secular de les dretes.

La delegació del Govern a Catalunya —explica en Manuel—, quan hi vaig accedir, era una novetat en l'Estat de les autonomies que es plantejava treballar en un doble sentit: d'una banda cohesionar-se com l'única administració perifèrica de l'Estat, aglutinant les disperses delegacions ministerials, i, de l'altra, fer d'interlocutor del Govern d'Espanya amb el de la Generalitat.

La meua funció era organitzar-ho, però en realitat això resultà una missió impossible i es convertí en un foc d'encenalls, malgrat que vaig participar en la redacció de fins a quatre projectes de llei que ho establien, però que no s'arribaren mai a aprovar. D'una banda, perquè, malgrat que en teoria el Govern de l'Estat assumia aquesta nova funció de les delegacions territorials, en realitat els nostres amics ministres eren zelosos de les seves delegacions territorials i temien perdre influència i personal a les seves ordres directes. D'altra banda, perquè Jordi Pujol no acceptava intermediaris en les seves gestions amb el Govern de l'Estat, que feia directament amb Felipe González. El delegat del govern, Francesc Martí i Jusmet, intentava en aquesta situació posicionar-se. Ell em va atorgar el caràcter de braç dret fàctic de la Delegació. En aquest sentit preparava o feia directament els contactes amb els "fontaneros" de la Moncloa, és a dir els assessors de

Presidència del Govern Central, entre els quals destacava en Fernández Marugán.

El treball a la Delegació em va permetre un contacte directe amb els ministres del Govern, tant els amics catalans Joan Majó, Ernest Lluch i Narcís Serra, com amb els Boyer, Solchaga, Tomás de la Cuadra, Solana... També em permeté conèixer, des de dins, els entrellats de la governació de l'Estat.

En aquesta funció vaig acompanyar Boyer, Solchaga o Borrell a les reunions econòmiques de la Costa Brava, on, per cert, es produí un enfrontament dialèctic entre el president de la CEOE, Carles Ferrer Salat, i l'aleshores sotssecretari d'Hisenda, Josep Borrell, el qual, en una brillant intervenció, desmuntà fil per randa els arguments i les dades equivocades que esgrimia en Ferrer Salat per defensar els interessos empresarials.

La Delegació de Catalunya era, juntament amb la del País Basc, que encapçalava Ramón Jáuregui, la més activa de l'Estat. De forma vocacional, sense que ningú ens ho demanés, intentàvem mediar en els conflictes, tant en els de competències, com en els laborals. Contràriament, l'escriptor Domingo García-Sabell, el delegat a Galícia, em va confessar la seva perplexitat davant la manca de directrius i funcions: no feia res.

Una de les gestions de mediació que recordo fou l'any 1984, quan després de les eleccions Jordi Pujol —al front de Convergència i Unió, que obtingué la majoria absoluta al Parlament— va fer unes explosives declaracions que van causar molt malestar a la Sarsuela. En conseqüència el rei Joan Carles es negava a rebre el president del Parlament de Catalunya, Miquel Coll i Alentorn, que li havia de comunicar el preceptiu procés d'investidura de Pujol. El rei volia que Pujol es disculpés públicament. En una escala de vol a Barcelona de la família reial, em va sorprendre el realisme de la reina Sofia: "*Mira, Juan, el mensaje que querías ya lo han entendido*", li va dir. Llavors es tractà de convèncer Pujol perquè fes unes declaracions suavitzant la seva posició sense desmentir-la i el procés es va reconduir.

Personalment em vaig començar a avorrir a la Delegació i a treballar en aspectes de promoció econòmica, especialment en programes de l'ILE, els ajuts de la Unió Europea per als municipis.

35. El referèndum de l'OTAN

Després de l'entrada a la Unió Europea, Felipe González convocà el referèndum promès sobre l'adhesió a l'OTAN. L'aleshores president va haver de fer un gran esforç per convèncer els militants del seu propi partit de l'ingrés a l'Aliança Atlàntica. Si els comunistes eren frontalment contraris a l'OTAN, la dreta espanyola i catalana protagonitzaren un curiós espectacle per, en un intent desesperat d'erosionar la majoria socialista, esquivar les responsabilitats, i no fer campanya en pro de l'adhesió.

212 Fou un referèndum tranquil i de baixa participació –m'explica–. Personalment m'inclinava, potser sense gaire reflexió, en contra de l'entrada a l'OTAN, però em varen dir "noi, a predicar l'OTAN" i vàreig recórrer els instituts, les associacions de veïns i uns quants llocs més, amb uns arguments que m'anaren convencent a mi mateix.

En les eleccions anticipades convocades per Felipe González després d'aquell referèndum del 12 de març de 1986 sobre l'OTAN, els socialistes revalidaren la majoria absoluta a l'Estat, malgrat el desgast de la política de govern i de les expectatives inicials del canvi.

36. L'Ateneu Sabadellenc

Allunyat del poder al PSC, Manuel Garriga intentà noves formes de participació política local...

L'Ateneu fou un intent de reagrupar les esquerres locals. Es tractava d'organitzar uns sopars en els quals alguna personalitat forana s'expliqués i de bastir un col·loqui posterior, al cafè de la Cooperativa La Sabadellenca. Creat el setembre de 1985 l'Ateneu comptà amb un centenar i mig de socis i celebrà set actes amb xerrades de l'Isidre Molas, Daniel Font i Salvador Juncà, Jordi Solé Tura, Jaume Lorés, Josep Maria Socias Humbert i Pasqual Maragall. La majoria vingueren per pura generositat política i amistat personal. De Pasqual Maragall i Josep Maria Socias Humbert vull fer-ne una especial menció per llur personalitat. En Maragall és un personatge prou conegut. La nostra amistat ve de lluny, ja que era amic del seu pare, en Jordi Maragall, de les reunions de la

revista *El Ciervo*. En Pasqual milità en el darrer temps de l'FLP i després es dedicà plenament al FOC. Era un activista nat, i col·laboràrem tant en política com a la Universitat, perquè érem companys de curs de dret. A casa dels seus pares sempre hi tenia el plat a taula i un llit.

En Socias és menys conegut. Fou el darrer alcalde franquista de Barcelona, com a home d'en Martín Villa, i després senador per designació reial. Per això coneix a fons les entreteles de la transició democràtica. També hauria de parlar d'en Jaume Lorés de l'Isidre Molas o d'en Jordi Solé Tura, amb tots els quals mantinc una llarga amistat de fer camí plegats. A la primavera de 1986 s'hagué de suspendre un sopar amb en Josep Verde Aldea, per problemes d'agenda. La situació política d'aleshores provocaria que no es reprenguessin les activitats de l'Ateneu, que cal inscriure en un seguit d'iniciatives i activitats per mitjà de les quals l'esquerra local cercava el seu propi camí.

IX Un treball de fecunda creativitat

Manuel Garriga és "fitxat" per Manuel Royes per treballar de gerent de l'Ajuntament de Terrassa. A la ciutat veïna va poder desenvolupar un seguit d'iniciatives en l'àmbit econòmic i sociolaboral, que permeteren millorar molt tant la confiança dels terrassencs en les seves potencialitats, com la introducció de les noves tecnologies.

La societat PROINTESA o els projectes de relació entre ciutat i universitat, i el Pla Estratègic Ciutat de Terrassa, han estat algunes de les millors aportacions.

37. A l'Ajuntament de Terrassa

L'alcalde de Terrassa, l'amic Manuel Royes, m'havia fet diverses vegades l'ofertament d'anar a treballar amb ell, i finalment, l'any 1986, vaig acceptar-ho. M'encomanà fer de gerent de l'Ajuntament, és a dir recollir les propostes polítiques de govern i coordinar les instàncies administratives perquè s'executessin. Però, en realitat, de gerent no en vaig fer, o no me'n van deixar fer –m'explica.

Vaig procurar que els alts funcionaris no em veiessin com un cap que els desautoritza, sinó com

un col·laborador, i això aviat ho vaig aconseguir, però la "punyeta" me la van fer els regidors, tan zelosos del seu "nou" paper de tècnics i de controladors del treball de la seva gent.

El pas per l'Ajuntament de Terrassa d'en Manuel Garriga va portar tota una línia d'innovació a l'administració com a agent de desenvolupament de la ciutat.

El seu ampli coneixement de l'administració municipal, del dret i les finances locals, a més del coneixement personal dels membres del Govern de l'Estat, contribuïren a fer possible una extraordinària revitalització de la ciutat de Terrassa.

De mica en mica —explica—, vaig anar organitzant un projecte de promoció econòmica de Terrassa. En primer lloc, era necessari posar en mercat sòl industrial, per donar sortida a les expectatives de creixement econòmic que l'acció del govern socialista i la incorporació a la Unió Europea presagiaven.

38. Crear riquesa per poder-la distribuir equitativament

Per això creàrem una societat, PROINTESA, participada pels industrials de Terrassa i l'Ajuntament, que es beneficià dels ajuts i programes europeus per a la reindustrialització. Vèncer els tradicionals recels envers l'administració i convèncer els industrials locals que presentant una oferta conjunta en sortirien beneficiats no va ser fàcil. D'entrada, buscàrem un lloc per encabir la filial americana de Helwet Packard, que s'instal·là en una antiga nau industrial tèxtil. Després emprenguérem la urbanització del polígon industrial de Can Parellada, on l'empresa promotora havia fet fallida i havia deixat uns greus dèficits d'urbanització. Expropiàrem els terrenys que encara tenien i amb llur venda poguérem acabar d'urbanitzar-lo i encara dedicàrem una part a construir naus per a viver d'empreses.

En el sentit de desenvolupar nou sòl industrial, es redactà el Pla Parcial dels Bellots, destinat a atreure noves inversions i a diversificar la indústria terrassenca, basada aleshores en un sector tèxtil en crisi i a potenciar el sector dels serveis. Les parcel·les del PP.

dels Bellots, ben urbanitzat i dotat amb les noves tecnologies, es van vendre molt ràpidament. Les adquiriren industrials terrassencs que volien instal·lar-se fora del perímetre urbà, gràcies a les bones condicions d'oferta del sòl, que motivaren també la vinguda a Terrassa d'empreses situades a terrenys afectats per l'àrea olímpica de Barcelona.

Després d'aquest primer èxit promoguérem amb el Consorci de la Zona Franca de Barcelona el polígon industrial de Santa Margarida II, que acabà encabint noves indústries productives i també empreses de lleure, com el complex lúdic La Nit o les multisaules AMC.

Però PROINTESA no es limità a promocionar sòl i sostre industrial, la seva tasca principal fou elevar l'autoestima dels terrassencs envers la seva ciutat.

Aquest nou clima d'impuls ciutadà va permetre escometre la introducció de les noves tecnologies de la comunicació (NTC) a la indústria i els serveis, reactivar la col·laboració entre l'Ajuntament, la ciutat i la Universitat (especialment l'UPC), que fins aleshores s'ignoraven mútuament, i fins i tot promoure el patrocini d'iniciatives culturals com el projecte Honeymoon d'Antoni Miralda o la instal·lació d'un seguit d'escultures urbanes. Des de PROINTESA impulsàrem també la promoció de la imatge de la ciutat, gràcies a la qual, el fet de ser subseu olímpica, resultà decisiu.

39. Foment de Terrassa, Telecom, Vapor Universitari

Paral·lelament a la creació de PROINTESA, es creà Foment de Terrassa, SA, amb la finalitat de gestionar la política de promoció laboral ciutadana, atès que la crisi tèxtil havia deixat sense feina molts treballadors; les dones es volien incorporar al mercat de treball i l'oferta educativa no s'adequava a la demanda real de les empreses.

Foment de Terrassa, amb un Consell d'Administració en què hi havia representats els empresaris, els sindicats, les cambres, la universitat, etc., posà en marxa un observatori socioeconòmic per tal de conèixer *full time* la marxa de la ciutat i detectar-ne les tendències. També bastí escoles taller com la de la masia de Mossèn Homs, o la de l'Obac, on, a més de formar joves en oficis, continuen avui desenvolupant

una tasca de formació en l'hoteleria i el turisme. Per potenciar la iniciativa empresarial es posà en funcionament un viver d'empreses amb assessorament tècnic, naus de lloguer i ajudes per a l'establiment de nous emprenedors.

En l'àmbit de les telecomunicacions, a banda de promoure la instal·lació de cablejat de fibra òptica a la ciutat, es posà en marxa la societat Telecom Vallès, que, per mitjà del videotex, la videoconferència i altres innovacions, intuï la direcció a seguir. No obstant això, com en el cas de Foment, Telecom va decaure per alguns errors com la fabricació d'aparells, però, sobretot, per la manca de visió empresarial a mitjà termini dels seus responsables.

214

De fet, Telecom Vallès s'avançà en el temps i, a part de l'error de fabricar aparells, de les possibles vies de comunicació avançada, el videotex o Internet, s'optà per la primera, que era l'única amb una realitat en el mercat, sobretot a França. La segona estava encara en fase d'experimentació. La tecnologia no era gaire diferent i Telecom disposava d'un *know how* que si el Consell d'Administració hagués volgut esperar i posar-hi més diners avui seria la primera del país. De fet, repassant avui el Programa Marc, el 80 % dels projectes han anat fent-se realitat, però...

Per contra, la col·laboració entre la Universitat i la ciutat va desenvolupar-se a través del projecte del Vapor Universitari i altres iniciatives, perquè el regidor encarregat, en aquest cas en Xavier Marcet, hi va creure i va assumir-ho.

També d'aquells anys d'obertura de perspectives més enllà del servei tradicional de l'Ajuntament, destacà la creació d'ACTE una associació de ciutats tèxtils europees, que s'ha consolidat com a *lobby* dels centres tèxtils a la Unió Europea.

40. Un aniversari amb un regal sonat

Quan en Manuel va complir el mig segle de vida, l'abril de 1987, els amics i coneguts li van organitzar una festa sorpresa a l'antic Espanyol de Sabadell. D'aquella celebració, en la qual va ser present el més representatiu de l'esquerra sabadellenca, el més xocant fou el present amb què l'obsequiaren: un cavall.

Aquest regal tan poc comú havia estat una iniciativa de la Ramona Adzerías i d'en Joaquim Herrero, dos vells amics de la vall d'Horta, però resultà un obsequi una mica enverinat. Malgrat la dita que "*A caballo regalado no le mires el dentado*", sembla que als factòtums de l'operació els van aixecar la camisa.

De fet el suposat cavall era en realitat una euga, que es rebel·là com a intractable (la nit de l'obsequi la portaren amansida sota els efectes de les drogues), però la cavalcadura de color marró clar, i batejada com Canela, resultà incavalcable, tot i que li vam bastir un estable a la casa de la vall d'Horta, a sota de la piscina. La pràctica de l'equitació esdevingué inassequible i l'euga fou finalment venuda, després dels intents infructuosos de cavalcar-la i que jo anés per terra en més d'una ocasió.

41. Segones núpcies

Des d'aquelles dates de l'aniversari mantenia relació amb la Sra. Edith Hoffman. Amb ella ens havíem conegut de joves en una de les rutes de Pax Cristi i no havíem perdut mai el contacte. Ella, separada del marit i amb els fills ja pujats, treballava de llevadora a Alemanya i els horaris de la feina li permetien passar una setmana al mes a Sabadell.

Decidírem estabilitzar la relació i ens casàrem el dia 8 de juliol de 1994 a l'Ajuntament de Matadepera, en una cerimònia civil oficiada per l'alcalde de Terrassa, Manuel Royes.

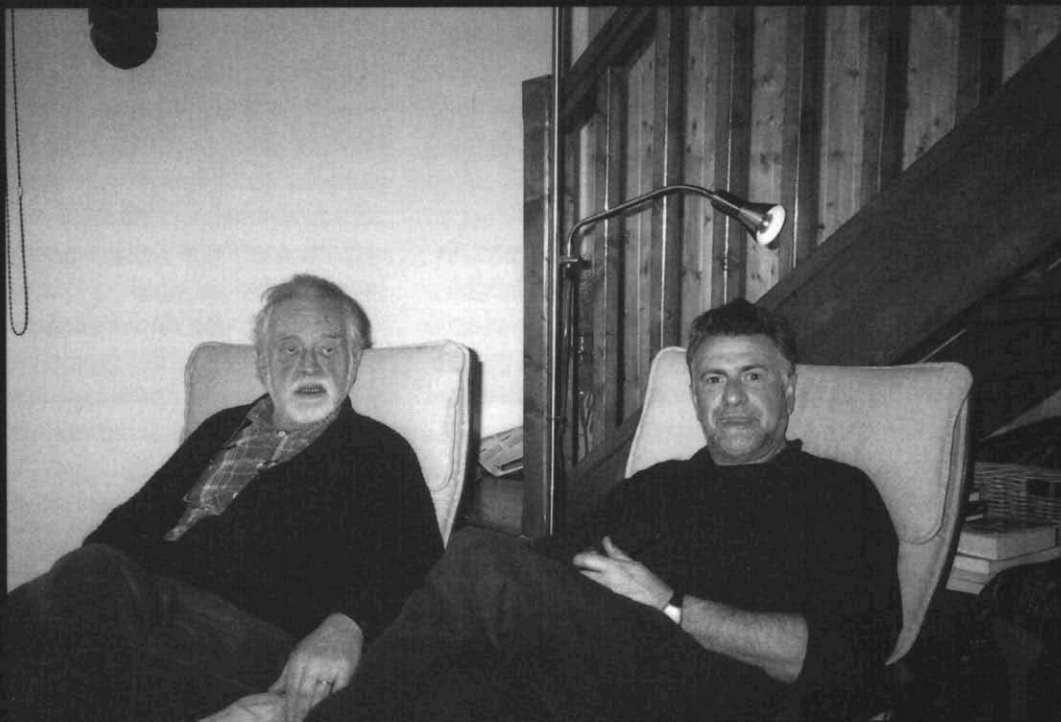
Havia adquirit una nova casa al carrer de Fèlix Amat, equipada amb ascensor i totes les comoditats per poder acollir els meus pares, d'edat avançada, però que es complementaven perfectament. El 29 d'octubre de 1998 morí la meva mare, Maria Miralles, i el pare, en Ramon Garriga, va quedar vidu.

42. Cant del cigne: el Pla Estratègic Ciutat de Terrassa

Des que vaig arribar a l'Ajuntament de Terrassa tenia *in mente* un "Sabadell Proposa", però no tant en la línia d'una gran exposició, sinó d'una reflexió ciutadana col·lectiva. Coneixia alguns plans estratègics d'empresa quan vaig tenir notícia del de Barcelona, i això em va motivar a proposar un Pla per a Terrassa.

Fotografia 6. Sopar d'homenatge a Manuel Garriga. D'esquerra a dreta: Manuel Royes, Josep Tarradellas, Antoni Farrés, Josep Mercader (dret), Manuel Garriga i Pasqual Maragall. Sabadell, any 1982. Autor desconegut (Arxiu Manuel Garriga).

Fotografia 7. Manel Garriga amb Jaume Valls, gener de 2002. Autora: Engràcia Mestre (Arxiu Manuel Garriga).

Convençut l'alcalde Royes, la iniciativa es proposà al Consell de Foment pel desembre de 1991, que va acceptar-la i se n'encomanà la realització a la societat PROINTESA.

El 14 de juny de 1993 el Consell General aprovava el Pla Estratègic. Abans, s'havia fet un estudi encarregat al CEP sobre la realitat socioeconòmica de la ciutat i un altre del CEAM sobre experiències similars a dues altres ciutats: Montpeller, com a paradigma de ciutat tèxtil en declivi, i Lilla, que havia soterrat la línia ferroviària. També es van fer seixanta entrevistes personals a coneixedors de Terrassa, tres-centes noranta-set enquestes a entitats locals que respongueren en un 40% i s'impulsaren cinc comissions de treball coordinades per professionals de prestigi en les àrees de: relacions territorials, remodelació urbana, qualitat de vida, indústria, activitat econòmica i formació amb èmfasi en les relacions ciutat-universitat. En aquestes comissions hi participaren activament més de sis-centes persones.

El resultat fou que, en els divuit mesos de gestació del Pla Estratègic, els quadres terrassencs el visquessin, visitessin i reflexionessin sobre la ciutat i apuntessin un projecte de futur. Que la redacció final fos més o menys feliç no era el més important. La importància del Pla va ser la "moguda" creada al seu entorn i que fa que es pugui parlar d'una Terrassa d'abans i després del seu Pla Estratègic.

43. Adéu, Terrassa

Aquest treball de promoció de Terrassa es conduïa des de l'alcaldia. Despatxava amb en Royes, arribàvem a un acord i es tirava endavant sense que ningú no gosés posar-hi pals a les rodes. Des de mitjan 1987 i coincidint amb la seva elecció com a president de la Diputació de Barcelona, Royes començà a perdre-hi interès i a delegar-lo a en Josep Aran. Amb l'amic Aran, una gran persona, tenia el problema que no sabia delegar, tot ho havia de supervisar personalment. La feina s'alentí i tan sols prosperava l'ACTE, amb Josep Aran, i el Vapor Universitari, que va emprendre en Xavier Marcet. Em vaig trobar fent d'administrador, fent córrer papers. El Pla es quedà sense alè, malgrat l'aprovació final a bombo i platerets i la creació de comissions i grups de seguiment,

bastant inoperants, amb l'aturada de l'operació de projecció de la imatge de la ciutat, per maniobres i contramaniobres.

A l'Ajuntament de Terrassa vaig treballar-hi fins l'any 1996. Vaig començar a avorir-me de la falta de criteri, i les dificultats per executar les propostes em van fer renunciar al càrrec. Vaig caure en una depressió que acabà essent clínica i tractada per l'amic Joan Baquès. De retorn a la gestoria Miralles, accepto el final d'una etapa de la meua vida. Ja no sóc un creador de coses i decideixo abandonar qualsevol iniciativa pública, abonar les que m'interessin i dedicar-me, altra vegada, a estudiar.

44. Fòrum Sabadellenc

L'any 1998 amb altres companys lleugerament tips de la política partidària que posava la imatge per davant de les idees, decidírem crear el Fòrum Sabadellenc, una entitat on recrear el debat ciutadà. Era un moment polític especial perquè l'Antoni Farrés, alcalde de Sabadell des de 1979, havia anunciat la voluntat de no presentar-se a reelecció i no era clar qui el succeiria. Vaig acceptar formar part de la Junta d'aquest grup.

45. Comiat

Des de sempre m'ha obsessionat aquest estrany mamífer anomenat home, capaç de canviar el món del seu entorn, però incapaç de viure bé, puix sempre està en conflictes i mai no troba la tranquil·litat per preguntar-se qui és, d'on ve o on va.

Llavors vaig decidir estudiar antropologia i em vaig matricular a la Universitat Autònoma com un alumne novell. S'acabà la depressió i aquí em teniu a seixanta-cinc anys anant encara a col·legi.

En Manuel Garriga celebrà amb familiars i amics el dia 20 d'abril els seus seixanta-cinc anys. Vàrem fer un dinar a la casa de la vall d'Horta una trentena de comensals. Li regalàrem un pom amb seixanta-cinc roses roges voltades de romaní i un àlbum amb textos, dibuixos i dedicatòries. Ell mateix va cuinar el plat fort: un excel·lent estofat de senglar, pollastres, gall dindi i altres viandes de pèl

i ploma adobades amb herbes aromàtiques i espècies. Es va emocionar i ens va commoure. El càncer de pulmó anava obrint-se pas malgrat la seva obstinada resistència i les ganes de viure.

Epíleg: Mirant enrere amb perplexitat

La "perplexitat" de constatar que allò que des de bell principi ha sigut la meua principal preocupació: entendre aquest animal anomenat "home" s'ha anat fent més evanescent, menys comprensible, cada cop l'entenc menys.

"Mirar enrere": crec que m'ha arribat el moment, i de fet l'estic vivint, sense proposar-m'ho. Tinc 64 anys, un càncer de pulmó i altres xacres que em deixen molt disminuït, físicament i intel·lectualment, però que, malgrat tot, no em tenen deprimit, no sóc conscient d'haver estat deprimit: crec de veritat que és allò que ara em toca viure, i ho vull viure.

Viure

Penso que és una de les paraules clau de la meua existència. Deuria tenir uns 16 o 17 anys quan vaig formular-me aquesta tautologia: "El més important de viure és, senzillament, viure".

Pablo Neruda intitulà les seves memòries (una mica pedants, és cert, espero que les ratlles que segueixen no ho siguin): *Confieso que he vivido*; jo també confesso que he viscut.

Viure-ho tot, experimentar-ho tot, conèixer-ho tot, conèixer totes les sensacions, els plaers i els dolors (els que m'han tocat). Vèncer una muntanya o un avenc, o uns fons marí; tallar un arbre i arrossegar-lo, llaurar un hort, olorar la terra mullada, flairar l'aire de la nit en un bivac sota el Pedraforca, caminar sota la pluja en plens Monegres, sentir el sol a la pell en una platja caribenca totalment nu, sentir com, a pesar del vent, pots avançar en ple Sàhara o a les planures de l'Àrtida, gaudir d'uns peus de porc a la brasa a cal Cartè de Mura, d'un *soufflé* de formatge, d'un llobarro amb salsa d'escamarlans a l'Hispania, o d'una paella a l'Europa de Granollers, d'unes garotes a Can Duran, i tot això regat amb un Ribera de Duero, un determinat Penedès o Priorat, un Bourgogne, un Chardoney, o un Albarinyo, fer i rebre carícies d'una

dona a qui mires el fons d'uns ulls, que t'obren un corrent de comunicació.

D'aquesta experimentació vital només n'he exclòs un capítol: les drogues. Els he tingut de sempre un *metus reverencialis*, m'han fet por i a més he cregut que no m'ajudaven a ser jo.

Tot això és per a mi el món de l'erotisme, que comprèn, però no es limita, al sexe: Eros i Tànatòs, eren els termes grecs que designaven *vida* i *mort*, però una vida i una mort que no corresponen estrictament als nostres termes: la vida és allò que descriuïem, gaudint-ne; la mort, ser-ne privat i, sobretot, ser incapaç d'experimentar-ho.

El sexe és un dels components més destacats de l'erotisme i ha estat important en la meua vida. Ja he apuntat que mai no m'ha semblat reprovable que dues persones madures i lliures s'abandonin al joc de llurs cossos. Personalment crec –i ho he viscut així– que l'acte sexual és desig físic, però també psicològic, sentimental. Crec que ha de començar per una comunicació, una atracció física i mental. El joc, les carícies, han de ser el preludi de la penetració, de l'orgasme. Existeix evidentment la penetració pura i dura, la possessió directa i sense més cerimònies, però personalment, i respectant els qui ho viuen així (sempre que ho vulguin ambdues parts), em sembla pobre, sense suc ni bruc.

Vaig començar a experimentar el sexe de molt jove, als 13 anys, de la mà de la mare d'un company de joc, i agraeixo a aquella senyora la delicadesa que va tenir amb mi i a ella li dec la naturalitat de la meua visió del sexe. De fet, vaig tardar uns vint-i-cinc anys a entendre-ho del tot, quan ella, al cap d'aquests anys d'incomunicació total, em va telefonar, ens vàrem veure i em va voler explicar què havia passat. Als tretze anys jo ja pesava vuitanta quilos (segons una targeta de bàscula, d'aquelles amb un retrat d'artista de cine que guardava la meua mare), mesurava 1,80 m i, a jutjar per les fotografies de l'època, era un efeu, una espècie de Tazzio, aquell xicot rosset objecte del desig a la novel·la *Mort a Venècia*. La bona senyora, que passava una mala època amb el seu marit, simplement es va enamorar d'una joventut que sentia que se li escapava. Quan ens vàrem veure, vint-i-cinc anys després, estava en fase terminal d'un càncer de mama i em va buscar, perquè tenia ganes d'aclarir les

coses, no per cap mala consciència, sinó per satisfacció pròpia. Continuava essent una persona encisadora i, a pesar de tocar la mort, vivia amb una gran entesa. Encara va voler que baixéssim les Rambles de bracet, com dos nuvis, i de veritat que hi havia entre nosaltres una comunicació... Gràcies, Àngela.

Endinsar-se en el "jo"

218

Aquest "ser jo" forma part del paquet de viure la vida: la peregrinació al món interior ha estat una de les meves grans dedicacions. He estat un home profundament entregat a la religió, al cristianisme. Però fou inicialment la mística allò que més m'interessà: arribar a un buit interior total, que em permetés veure-hi a dins i trobar aquest Déu personal, eix i centre del cristianisme. Per això vaig fer els exercicis de sant Ignasi (una experiència psicològicament terrible), i vaig passar llargues temporades a Montserrat o a Farlete (allà amb els Germanets de Jesús), per intentar assolir el ple coneixement i domini del jo.

Del cristianisme, allò que no em creia, que em rellescava, per allò que no tenia cap sensibilitat era la moral. Un dels punts centrals en aquells temps de la moral era la sexualitat: jo creia, i practicava, que si dues persones volen gaudir mútuament de llurs cossos, de llurs mirades, de llurs carícies, en són absolutament lliures i responsables, perquè no fan cap mal a ningú. De fet, la meva moral era, i és, aquesta: és rebutjable allò que fa o pot fer mal a un tercer, i prou. El meu pobre director espiritual, l'avui bisbe Pere Casaldàliga (llavors membre dels "Padres" de Sabadell, del Cor de Maria) anava de corcoll amb això. Fa uns pocs anys, després d'un llarg temps de manca de contacte, em va escriure donant-me la raó, si bé amb la boca petita, però me la donava: sant Pere Casaldàliga.

La mística, el "ser jo", em portaren a descobrir l'ascesi: la llibertat davant les coses (els desitjos, les servituds), i em vaig tornar, per exemple, un home cast, que dejunava, que es privava de molts plaers personals, fins que aconseguia ser lliure davant l'objecte de la meva ascesi.

Quan parlem de sexe en els termes d'avui, inconscientment el situem fora del matrimoni, de la parella estable –sobretot quan es porten alguns anys de convivència–, i l'encasellem en un altre apartat: la bona

convivència, el costum, la rutina, però no en el pla de l'exaltació, de la passió amorosa, i generalment és així.

El temps, l'anomenem "el gran enemic", l'erosinador d'il·lusions, i de fet ho és, però penso que podria no ser així. Els primers temps, en les parelles, tot és sublim, es viu en plena exaltació de sentiments i sentits, l'altre és una mena de Déu i la convivència és perfecta. El temps després va difuminant aquesta exaltació, i van apareixent dificultats, l'altre va esdevenint més real, els defectes prenen més importància que les virtuts i l'altre es va perfilant com un obstacle per a la realització d'un mateix. Es produeixen rectificacions, cada un es "sacrifica" en alguna cosa perquè l'altre estigui content, o almenys no estigui gaire descontent, i així es va tirant.

La meua utopia és que podria no ser així: en el moment que comença aquesta davallada en l'eufòria amatoria crec que es podria començar a introduir allò que, per a mi, és "l'amor". L'amor es centra a voler i fer que l'altre passi al davant, que sigui més important que un mateix, que la seva felicitat sigui més important que la meua i, evidentment, a la recíproca. Llavors el que inicialment era fruit d'un impuls es converteix en producte d'una voluntat. Però el gran enemic és el "jo", producte de l'egoisme i la inseguretat; el primer ens impedeix de perdre posicions davant l'altre, el segon ens comunica por; de fet, si seguim aquest camí de primar l'altre ens quedem terriblement vulnerables davant seu, i això fa por, i com més insegura és una persona es viu amb major intensitat. Allò que acaba dominant és el "jo", per a mi el gran enemic de veritat, el "jo" em deixa sol en l'altar que jo mateix m'he construït. "Qui vulgui salvar la seva vida, la perdrà", ja deia l'evangeli.

Dic que és una utopia, i en el meu cas no ho he aconseguit mai. Mai no he trobat una companya que volgués seguir aquest camí, i en alguna parella d'amics m'ha semblat, a voltes, intuir-ne alguna cosa, però no n'estic segur.

Ser lliure

La condició *sine qua non* per a ser un mateix, per a "viure", és ser lliure, i això és molt complex, ja que depèn d'un mateix, però també dels altres, de la societat on estem immersos, de la seva estructura.

De l'aspecte personal ja n'hem parlat, és un camí que cal anar seguint, "perdre's per a trobar-se". Sòcrates, Buda, Jesucrist, ja ens en van ensenyar, i no penso que quedi res per a descobrir. Abans n'he parlat a bastament.

Hi ha també una altra dimensió: quan un té fills, educar-los en la llibertat és tota una aventura, en la qual, sempre, per algun costat fracasses, o almenys et queda aquesta sensació. Tinc tres fills; els he educat amb molt poca protecció, només quan he vist que podien ensopegar els ho he dit. Quan han caigut, els he ajudat si calia a aixecar-se, però han rebut unes quantes trompades, penso que sanes. Allò que sempre he procurat és que em trobessin quan em necessitaven. Tampoc no he tingut cap voluntat sobre ells, sobre el seu futur, mai no he pensat que voldria que fossin això o allò, i han anat trobant el seu camí, i crec que són persones fonamentalment sanes, lliures...

La societat, la seva estructura, el domini quasi total dels poderosos i dels qui els serveixen ens imposa uns ritmes estressants en què només hi cap l'evasió (consumisme, TV, esports, etc.), i no deixa marge ni per entrellucar que tenim una dimensió pròpia, que som un "jo". La competitivitat ens porta a un individualisme ferotge, que dificulta les relacions interpersonals.

Quan vàrem descobrir Marx i el socialisme, se'ns va obrir tot un món de possibilitats incommensurables; la lluita de classes portaria a l'abolició de l'exploació de l'home per l'home, l'economia planificada ens portaria a produir allò que necessitem, cosa que, juntament amb el progrés tècnic, ens permetria disposar de molt temps lliure per a viure. El socialisme representaria el final de les guerres, perquè totes tenen un origen econòmic.

El calvari de l'esquerra ja el coneixem: de la Pax Marxiana, de la justícia, la pau i la felicitat per a tot el gènere humà avui es limita a corregir els excessos del capitalisme, això sí globalitzat, i a reclamar espais de llibertat. S'ha avançat en les llibertats personals, en el respecte a les minories, etc., però malgrat la caiguda del mur de Berlín les guerres segueixen i s'incrementen, els desequilibris s'accentuen a escala interna dels països del Primer Món i, a escala internacional, respecte dels països del Tercer Món.

Les crisis econòmiques estan a l'ordre del dia i són cada vegada més complexes, ja que qui ara mana és el món financer, no l'industrial, i ja fa molts anys que el professor Sardà em va confessar que el món del diner era com l'escombra de l'aprenent de bruixot, que se sap com posar-lo en marxa, però no com controlar-lo ni parar-lo.

Hi ha alguna sortida a aquest galimaties? Caminem cap a un desastre final? On és la força capaç d'equilibrar el món? D'una banda, el mateix sistema crea uns espais de llibertat, de refús del sistema, allò que s'articula en el que anomenem moviments alternatius, encara que acaben essent absorbits i integrats pel sistema. D'una altra banda, i sense que es pugui pensar que abono cap mena de terrorisme, Bin Laden ha assenyalat un camí, el de la força dels febles, dels que no tenen res per a perdre, ni la pròpia vida. Sorgirà algun líder en el Tercer Món capaç d'organitzar aquesta força dels febles i obligar Occident a un diàleg de tu a tu, a un reequilibri mundial? Evidentment no ho sé, però si no és aquest el camí, no n'intueixo cap altre.

Construir

La meva veritable vocació era la de ser arquitecte. Construir ha estat la meva gran il·lusió. En els anys cinquanta, en què vaig iniciar els estudis universitaris, el món dels arquitectes era d'allò més tancat, se'n restringia l'entrada per conservar privilegis. Una manera de dificultar el creixement era posar obstacles en els estudis; llavors hi havia dos "ossos": les matemàtiques i el dibuix. Pel que fa a les primeres, no hi tenia problema, però, pel que fa al dibuix, em varen dir acadèmies i arquitectes que era per a mi insoluble, perquè tinc una mala traça pròpia del Guinness.

No obstant això, la construcció, la creació de coses ha estat la meva gran dedicació. Malgrat ser, com he dit, un maldestre manualment parlant, m'ha agradat sempre construir objectes, des del Meccano o el tren elèctric de menut, fins a una taula, unes lleixes o el que sigui. En la vida professional m'he regit pel mateix: als vint anys ja havia fundat dues revistes, dues empreses, un partit polític (l'FLP) i dues entitats religioses (Pax i Christi i Les Fraternitats de Foucault).

De la meua activitat a Vilanova, l'Ajuntament de Sabadell, la Delegació del Govern i l'Ajuntament de Terrassa, n'ha parlat a bastament en Jaume Valls, però el comú denominador era crear, construir.

Recentment vaig demanar als que foren dos grans companys de treballs i fatigues a Terrassa, en Pere Montaña i en Salvador Domingo, que m'ensenyessin la ciutat, i vaig quedar astorat: la majoria de projectes que junts concebérem avui són una realitat i la ciutat ha canviat enormement, i l'hem feta més espaiosa, més moderna, sense destruir-ne el caràcter històric. Fou una gran satisfacció personal de creador i constructor: veure i tocar allò que conceberes i engegares.

220

La política

Sempre m'havia considerat un polític destinat a treballar pels ideals del socialisme. Em veia, d'entrada, alcalde de Sabadell, i ja heu vist la meua gran carrera en la política real, perquè una cosa és la ideologia, el programa, i una altra molt diferent la política real. Aquesta consisteix a assolir poder o quotes de poder, i mantenir-les: no és que s'oblidin idees i programes, però queden en segon terme, superats pel dia a dia.

Ja fa una pila d'anys que vaig descobrir que no hi tenia res a pelar, que no servia per a una tasca bastida de fer travetes a l'enemic, i també a l'amic que et pugui fer ombra. Això no ha estat únicament per refús moral, sinó perquè no serveixo ni per fer travetes o posar paranys, ni per veure que me les preparen, fins que hi he caigut de quatre grapes.

La perplexitat

Optimista recalcitrant, vegeu com a pesar de tots els pesars, a pesar del "fracàs" de la meua vida, continuo somniant en una sortida, veig un món on objectivament es podria viure bé, on hi ha béns capaços de subvenir les necessitats de tot l'univers, tecnologies que ens podrien permetre viure descansadament, uns rics que no saben què fer dels diners que tenen, però també uns poderosos l'ànima de poder dels quals no té límit, ja que això del poder deu ser com una gran droga.

I d'on ve aquesta inseguretat quasi universal que porta la gent a aixafar-se els uns als altres, després de lluites interminables? Per què la meua seguretat està

condicionada per aixafar-te a tu? Per què et defenses de l'agressió?... Deixa't vèncer ja d'entrada i aquesta serà la teua gran força. Personalment m'he deixat aixafar manta vegades i sóc un home feliç, relativament feliç, encara que potser seria més exacte dir un home que se sent realitzat. El preu que n'he hagut de pagar és el de l'oblit general. Darrerament s'han fet una colla de commemoracions, d'aniversaris i de retrobaments, molts dels quals de coses en què havia participat activament o, fins i tot, en molts casos, que havia liderat, i se m'ha oblidat constantment. Això no m'ha afectat, fins i tot m'ha altivat el fet d'haver de participar activament en actes d'un ritus que desconec i que generalment em rellisca, però allò que em deixa astorat és que molts dels organitzadors són o eren amics meus, que varem lluitar colze a colze i que valen prou per si mateixos per no necessitar posar-se les meves plomes; també és veritat que no poden esperar res de mi, no tinc cap poder, cap influència que els pugui afavorir, i això en aquest món competitiu és absolutament necessari, indispensable, primordial.

He arribat a sexagenari i, ara, en unes condicions físiques bastant precàries, però amb una gran pau interior. Només lamento aquest oblit perquè penso que podria ensenyar moltes coses, encara que, pel que heu llegit, no crec que interessin, ni que tingui cap utilitat en la vida real una tècnica de lluita que consisteix a deixar-se vèncer d'entrada i reservar forces per fer allò que t'interessa de veritat.

Utòpic fins al final, crec que "el més importat de viure és viure". ●

Manuel Garriga i Miralles

Caldes de Malavella, 7 de febrer del 2002